

Domácí násilí v partnerském a rodinném soužití.

Markéta Svobodová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta SVOBODOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Domácí násilí v partnerském a rodinném soužití.**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části - analýza zákona 135/2006Sb.

Zpracování teoretické části - oběti domácího násilí

Zpracování praktické části - srovnávací analýza

Zpracování praktické části - doporučení pro praxi

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. Partnerské násilí. Praha:Linde,2008.

CONWAYOVÁ H.L. Domácí násilí. Praha: Albatros plus, 2007.

BOURCET S., GRAVILLONOVÁ I. Šikana ve škole, na ulici, doma. Praha: Albatros plus, 2006.

BUSKOTTE A. Žena a domácí násilí - Z pekla ven. Praha: Computerpress, 2008.

ŠPECIÁNOVÁ Š. Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. Praha: Linde, 2007.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Štefánia Kročková, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **18. února 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 18. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 15.5.2009

..... Markéta Graboňová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Tato práce pojednává o problematice domácího násilí v partnerském a rodinném vztahu. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje pojmy, znaky, cyklus a druhy násilí. V teoretické části se věnujeme také obětem i pachatelům domácího násilí, organizacím zabývajícím se domácím násilím a nové úpravě právních norem. Praktická část je výzkumná, věnujeme se v ní konkrétním vzorovým případům domácího násilí, výskytu domácího násilí v České republice i ve světě a srovnáváme statistické údaje vykazání.

Klíčová slova: domácí násilí, oběť násilí, pachatel násilí, cyklus násilí, stalking, vykazání

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

This work is about domestic violence in general relationship and family relationship. This work is divided into two parts – theoretical and practical part. The theoretical part describes terminology, basic signs, stages and forms of violence as well as victims, suspects of domestic violence, organizations which deal with domestic violence and domestic violence-related law. The practical part is research in which we describe specific examples of domestic violence, compare statistics of domestic violence and presence of domestic violence in Czech Republic and throughout the World.

Keywords: domestic violence, victim, suspect, stage, stalking, expelling

Motto:

“Za způsobenou škodu když pomstít se chceš člověku, vede tě hněv, ten potlač u samého zrodu! Protože v koloběhu žití přinášel už od věků právě hněv lidem vždycky nejkrutější škodu.“

Sakja-pandita (tibetský láma)

Děkuji PhDr. Štefánii Kročkové, CSc za odborné vedení při zpracovávání mojí bakalářské práce, také za její cenné rady a připomínky. Dále děkuji pracovníkům Policie České republiky, územního odboru kriminální police, úseku mládeže a domácího násilí za jejich spolupráci a pomoc v získání podkladů do praktické části. A v neposlední řadě také pedagogickým pracovníkům, se kterými jsem přišla do kontaktu během mých studií za ochotné a vstřícné předávání jejich zkušeností, vědomostí a znalostí.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CHÁPÁNÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ODBORNÉ LITERATUŘE	12
1.1 ZÁKLADNÍ POJMY	12
1.2 MÝTY O DOMÁCÍM NÁSILÍ	13
1.3 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ V PARTNERSKÉM A RODINNÉM SOUŽITÍ.....	15
1.4 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	16
1.5 CYKLUS NÁSILÍ.....	17
1.6 DRUHY TÝRÁNÍ	18
2 OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	20
2.1 NÁSILÍ NA ŽENÁCH	22
2.1.1 Proces odpoutání se od násilného vztahu	23
2.1.2 Syndrom týrané ženy	24
2.1.3 Posttraumatická stresová porucha	25
2.2 NÁSILÍ NA DĚTECH	26
2.2.1 Násilí mezi rodiči z pohledu dětí	28
2.3 NÁSILÍ NA SENIORECH V RODINNÉM SOUŽITÍ	29
2.4 NÁSILÍ NA MUŽÍCH	30
2.5 STALKING.....	30
3 PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ	32
4 ORGANIZACE POMÁHAJÍCÍ V PŘÍPADECH DOMÁCÍHO NÁSILÍ	33
4.1 STÁTNÍ A POMÁHAJÍCÍ ORGANIZACE VE ZLÍNSKÉM KRAJI	34
5 NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA O OCHRANĚ PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM	38
5.1 ZMĚNY V ZÁKONĚ O POLICII ČESKÉ REPUBLIKY.....	38
5.2 ZMĚNY V OBČANSKÉM SOUDNÍM ŘÁDU	38
5.3 ZMĚNY V TRESTNÍM ZÁKONĚ.....	39
5.4 ZMĚNY V ZÁKONĚ O SOCIÁLNÍM ZABEZPEČENÍ.....	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	41
6 KVALITATIVNÍ VÝZKUM	42
6.1 CÍL VÝZKUMU	42
6.2 METODY VÝZKUMU	42
6.3 METODIKA VÝZKUMU.....	43
6.4 ANALÝZA PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ.....	43
6.4.1 Případová studie č. 1	43

6.4.2	Případová studie č. 2	45
6.4.3	Případová studie č. 3	47
6.4.4	Případová studie č. 4	49
7	KVANTITATIVNÍ VÝZKUM.....	52
7.1	METODY STATISTICKÝCH ÚDAJŮ	52
7.2	METODIKA VÝZKUMU.....	52
7.3	VÝSLEDKY A ANALÝZA STATISTICKÝCH ÚDAJŮ.....	52
8	STRUČNÝ PŘEHLED O VÝSKYTU DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČR, VYBRANÝCH ZEMÍ A SVĚTADÍLŮ	55
8.1	VÝSKYT DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	55
8.2	VÝSKYT DOMÁCÍHO NÁSILÍ VE SVĚTĚ.....	56
	ZÁVĚR	58
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	62
	SEZNAM TABULEK.....	63

ÚVOD

Domácí násilí mezi partnery a rodinnými příslušníky bylo dlouhou dobu považováno za záležitost, která se týká pouze sociálně nižších vrstev. Od konce 19. století převládl ve společnosti názor, že manželství by mělo být udrženo za každou cenu, a násilí na ženách se společností tiše trpělo. Zlepšení situace týkající se násilí na ženách je spojeno se silným feministickým hnutím v USA. Feministické organizace zkoumaly životní podmínky žen a jelikož oběti domácího násilí potřebují specifickou pomoc, i zacházení začaly vznikat azylové domy i psycho-sociální poradenství. Postupně se feministické organizace začaly rozšiřovat i do Evropy a zájem o řešení problému domácího násilí se dostal i k nám. V České republice se problematika domácího násilí začala otevřeněji řešit až po politickém převratu v roce 1989. Hlavně díky nově vzniklým neziskovým organizacím se o problematice domácího násilí dozvěděla širší veřejnost, již to není jen problém který se odehrává za zavřenými dveřmi.

Domácí násilí již nelze vnímat jako jeden společenský jev, který se týká především žen. Na faktu, že nejohroženější skupinou domácího násilí jsou ženy se nic nezměnilo, ale existují i jiné skupiny, které jsou domácím násilím ohroženy z důvodů svých handicapů nebo třeba stáří. Domácí násilí nelze považovat pouze za český problém střední společenské vrstvy nebo z něj dělat ryze ženský problém. V České republice je zapotřebí docílit přístupu informací k těm, kteří nemají dostatek možností a dovedností k tomu, aby si je sami hledali.

V této práci jsme si dali za úkol pokusit se zjistit, jaké druhy násilí se vyskytují u jednotlivých konkrétních sociálních společenských skupin, kterých se domácí násilí týká. Porovnáme také zdali novely zákonů, zabývající problémem domácího násilí, které vešly v platnost od 1.1.2007, nějak zásadně zlepšily situaci k lepšímu v počtu vykázaných osob, tak jak se to od nich očekávalo.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHÁPÁNÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ODBORNÉ LITERATUŘE

Jednotná definice domácího násilí, která by se uváděla v odborné literatuře, zatím nebyla ustanovena. Zjednodušeně lze říci že domácí násilí obsahuje všechny druhy fyzického, sexuálního, ekonomického i psychického násilí ve všech typech osobního vztahu. Mezi často se opakující charakteristické znaky patří, že násilí probíhá v soukromí a tím je skryto mimo oči veřejnosti, opakování napadení, dlouhodobost ale i zvyšování intenzity násilí.

Podle Buskotte (2008, s. 42) se „pod pojmem domácí násilí většinou rozumí opakované a stupňující se násilí fyzické, psychické či sexuální povahy mezi manželi nebo partnery. Problém domácího násilí však lze pojmut v jeho širším významu jako rodinné násilí. Násilí v rodině totiž může mít různé konkrétní podoby, od týrání a zanedbávání dětí přes trýznění seniorů až po zmíněné psychické a fyzické násilí mezi mužem a ženou.“

Definice domácího násilí podle bílého kruhu bezpečí (In Buskotte, 2008, s. 42). „Domácí násilí je fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi intimními partnery, tj. manžely, druhy apod., ke kterému dochází v soukromí, tedy mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se zpravidla stupňuje a u oběti vede ke ztrátě schopností včas zastavit násilné incidenty a efektivně vyřešit narušený vztah. Širší pojem „násilí v rodině“ zahrnuje také násilí páchané na dětech a násilí páchané na seniorech.“

Domácí násilí se dá obecně rozdělit na partnerské – násilí mezi dospělými partnery, mezigenerační – násilí páchané členy rodiny na dětech (týrání a zneužívání dětí v rodině) nebo násilí páchané uvnitř rodiny na seniorech. Nejčastěji a obvykle se dopouštějí domácího násilí muži na svých partnerkách, výjimkou ale není i násilí kterého se dopouštějí ženy na mužích.

1.1 Základní pojmy

„Partnerským násilím je obecně rozuměno takové chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach. Prostřednictvím užití moci, kterou tento strach provází, kontroluje násilný partner chování druhého.“ Jak uvádí Ruhl (In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 10).

V závazném pokynu policejního prezidenta ze dne 27. listopadu 2006, ve kterém je stanoven postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí je definováno

kdo se skrývá pod pojmy násilná osoba, ohrožená osoba, vykázaná osoba a co se rozumí pod pojmem vykázaní:

- násilnou osobou se rozumí osoba, který ohrožuje jinou osobu (ohroženou osobu) na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti a společně s ohroženou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byli spolu s ohroženou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu, a vzhledem k aktuální zdokumentované situaci, předešlým incidentům a riziku reálného ohrožení lze důvodně předpokládat, že tato osoba se bude dopouštět i nadále násilí vůči ohrožené osobě.

- ohroženou osobou se rozumí osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby, jedná se většinou o osobu, která společně s násilnou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byli spolu s násilnou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu.

- vykázanou osobou se rozumí násilná osoba, vůči které bylo rozhodnuto o uplatnění policejního vykázaní nebo vykázaní jako předběžného opatření soudu.

- vykázaním se rozumí zásah do soukromého vztahu v podobě možnosti vykázat násilnou osobu na dobu určenou z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, jakož i z jeho bezprostředního okolí. Jde o rozhodnutí Policie ČR, nebo o předběžné opatření soudu.

1.2 Mýty o domácím násilí

Násilí, kterého se dopouštějí násilné osoby na svých blízkých, je na první pohled těžko srozumitelné a proto je provázeno mnoha mýty. Mýty o domácím násilí jsou falešné a chybné představy, které doprovázejí domácí násilí. Přestože je domácí násilí i v České republice vnímáno jako závažný celospolečenský problém, ze zkušeností obětí i odborníků, kteří se touto problematikou zabývají, jasně vyplývá, že ve společnosti stále přetrvává řada mýtů, které znesnadňují pozici oběti a naopak napomáhají násilníkům.

Mezi nejčastější mýty podle Marvánové-Vargové, Pokorné, Toufarové, (2008, s. 18) patří:

Domácí násilí se týká jen několika lidí

Studie, které se zabývaly rozšířením jevu domácího násilí v celé populaci, se shodují, že se rozhodně nejedná o jev, který se vyskytuje pouze výjimečně.

Domácí násilí je soukromá věc, do které se nemají cizí lidé či stát vůbec plést

Násilné činy jsou podle našich zákonů trestné bez ohledu na to, zda se odehrávají doma nebo na veřejnosti. Praxe ukazuje, že účinná pomoc obětem a přerušení či ukončení násilí ve vztahu si vyžaduje zásah zvenčí a vzhledem k širokému spektru důsledků násilí také úzkou spoluprací celé řady institucí. V roce 2004 vstoupil v účinnost nový paragraf trestního zákona, ve kterém byla stanovena nová skutková podstata týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. Od roku 2007 poskytuje obětem domácího násilí větší ochranu také zákon č. 135/2006 Sb.

K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách

Z odborných studií i z klinických zkušeností vyplývá, že k domácímu násilí dochází ve všech společenských vrstvách, bez ohledu na vzdělání, příjmy, bydliště, a mnoho pachatelů i obětí zastává významné společenské postavení. Na jeho výskyt nemá vliv věk, náboženské vyznání ani rasa. Domácí násilí se vyskytuje jak v heterosexuálních, tak i homosexuálních vztazích. Dojem, že se násilí týká jen určitých vrstev, vznikl zřejmě proto, že v některých skupinách společnosti se násilí utajuje více než v jiných.

Domácí násilí jsou jen drobné neshody

Základními charakteristikami domácího násilí je dlouhodobé trvání a opakování násilných incidentů. Opakují se fáze násilí a fáze klidu.

To není násilí, je to jen hádka

Při hádce se jedná o konflikt dvou stran, které jsou přibližně stejně silné a vyrovnané. Kdežto pokud je mezi nimi nerovnost sil a moci, už se nejedná o hádku ale o násilí.

Příčinou násilí je alkoholismus partnera

Avšak k násilí dochází také v rodinách, kde partner nepije. Alkohol může působit jako spouštěč násilí, pod jeho vlivem se odbourávají zábrany a agresivní impulsy se zesilují, není ale příčinou násilí. Stav opilosti je často násilníky využíván jako omluva pro jejich agresivní chování. Také pro některé oběti je přijatelnější věřit tomu, že jejich muž by se nechoval násilně, kdyby nepil. Velmi traumatizující je pro ně, když k násilí dojde, i když násilník není opilý.

Oběť násilníka k násilí vyprovokovala

Pachatelé často tvrdí, že byli k násilí vyprovokováni, myslí si že se tím zbavují odpovědnosti. Týrané osoby se často snaží předcházet situacím, které by podle nich mohly vést k jejich napadení.

Situace není tak strašná, jinak by oběť odešla

Většina lidí nechápe proč týraná osoba od násilníka neodejde. Tím, že ve vztahu zůstává, tím je jí připisována odpovědnost za další násilné incidenty. Intenzita a nebezpečnost násilí se zvyšuje pozvolna v průběhu času. Oběť mezitím ztrácí vědomí hranic toho, co je pro ni nebezpečné a ohrožující, a začíná podceňovat vážnost násilných incidentů.

Mezi další ještě výše nezmíněné mýty podle Buskotte (2008,s.23) patří:

Muži si přeci nesmějí nechat všechno líbit

Tato věta demonstruje patriarchální představy. Podle tohoto tvrzení by tedy znamenalo, že muži mají nad ženami, a to obzvláště nad "vlastními ženami", určitá práva a moc. Tento způsob myšlení staví muže do pozice dominantního partnera a v podstatě mu dává neoficiální právo rozhodovat o všem důležitém, a žena se musí podřít a adaptovat se. Odsud už zbývá jen malý krůček k tomu, aby byla muži přisouzena pravomoc využít fyzické násilí v případech, že to sám uzná za vhodné.

Vždyť si toho muže sama vybrala

Tímto tvrzením v podstatě říkáme, že si žena za všechno může sama, nebo že možná nepřímou souhlasíme s tím, že je zneužívána. To je velmi cynický a klamný názor. Je potřeba si uvědomit, že většina mužů není agresivní nebo brutální již od samého počátku vztahu, právě naopak. Muži umí být na začátku vztahu velmi šarmantní, pozorní, vnímaví a starostliví. Fyzické či mentální napadení přichází zpravidla o něco později.

1.3 Příčiny domácího násilí v partnerském a rodinném soužití

Nelze jednoznačně odpovědět na otázku, jaké jsou příčiny vzniku domácího násilí. Ještě složitější je vystopovat příčiny domácího násilí v konkrétním případě u určitého případu. Dnešní názory nepočítají jen s jednou, ale s více příčinami, které působí současně a vzájemně se prolínají a posilují, nejčastěji se však jedná o příčiny psychické. Mezi další příčiny mohou patřit sociální, výchovné, vývojové, komunikační či stres, alkohol a drogy, nezralost partnerů, ekonomické problémy atd.

Jak uvádí Buskotte (2008, s. 8): „Příčinou těchto excesů je buď přehnaná žárlivost, ublížení „velkému mužskému egu“, anebo je to prostě jen hra o postavení a moc.“

Podle Conwayové (2007, s. 54) hraje svou roli i rodinné prostředí ve kterém násilník či oběť vyrůstali. Jejich chování se vyvíjí podle vzoru chování jejich rodičů. Zažijí-li v dětství rodinný život, kdy je každodenní záležitostí to že otec bije matku, pak je pravděpodobnější, že až vyrostou budou stejné agresivní chování opakovat i ve svém vztahu. Muž bude bít své partnerky, a děvče které vyrůstalo v dětství v takovéto rodině v dospělosti nejspíš zůstane s partnerem o kterém ví, nebo tuší, že by se k ní mohl chovat násilně. Tito dospělí lidé většinou neví, že toto jednání není přijatelné, protože jim to nikdo neřekl a připadá jim to jako běžná součást života. Ne ale každý chlapec z takovéto rodiny vyroste v násilníka, někteří se například zařeknou, že oni se nikdy nebudou chovat stejně jako jejich otec, to záleží na každém jednotlivci.

1.4 Znaky domácího násilí

Jak se pozná, že se jedná právě o domácí násilí? U případů které jsou provázeny fyzickými útoky je to jednoduché rozpoznat, ale jsou i případy kdy je oběť zesměšňována, ponižována, nucena k pohlavnímu styku nebo jsou jí brány pachatelem veškeré finanční prostředky bez jakéhokoliv fyzického násilí. Jde říci že se jedná o domácí násilí i v těchto případech? Jde o to že některé projevy domácího násilí nejsou trestným činem a proto si některé oběti myslí že to pouze ony přehánjí a tyto situace bagatelizují. Dá se poznat že se jedná o násilí už pouze v případě kdy se tak oběť sama cítí, nebo až když je to jednoznačné i pro okolí? „Rozdíl spočívá v tom, že ženy, které jsou skutečně zneužívány, se jako oběť necítí. Naopak. Ženy mají tendenci svého násilného partnera spíše chránit a jeho chování omlouvat a bagatelizovat. Mnohé by si ani nedovolily považovat verbální útoky, psychické vydírání, ponižování a podobně za násilný trestný čin (Buskotte, 2008, s. 39)“.

Domácí násilí má své 4 znaky (Buskotte, 2008, s. 39):

- opakování a dlouhodobost
- eskalace (stupňování)
- jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné
- neveřejnost

Opakování a dlouhodobost – z jednoho napadení či útoku nelze jednoznačně říct, že se jedná o domácí násilí, samozřejmě že se může jednat o první útok ve vztahu a může se to dále vyvinout jako domácí násilí. Ale může jít také jen o jedno ujetí či selhání jedince, které se již nikdy ve vztahu neobjeví.

Eskalace – domácí násilí se stupňuje od ponižování, zesměšňování přes fyzické útoky až po závažné trestné činy. Od těch nejméně viditelných pro okolí až po ty závažné.

Jasně a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné – v domácím násilí se nestřídají jedinci v rolích oběti a pachatele v jednotlivých útocích, nejedná se tedy o „italskou domácnost“. Role jsou jednoznačně dané tím, že jeden je vždy oběť a druhý je vždy pachatel.

Neveřejnost - domácí násilí se odehrává v prostoru kam nevidí širší veřejnost, často v domácnostech domů a bytů kde spolu žijí v určitém vztahu oběť i pachatel. K domácímu násilí dochází většinou zcela mimo kontrolu širší veřejnosti.

1.5 Cyklus násilí

„Předpoklad, že k partnerskému násilí dochází v určitém cyklu, vyslovila jako první Walkerová (1979), na základě svých studií týraných žen. Tento předpoklad vychází ze zjištění, že k násilí nedochází permanentně a ochota obětí zůstat v násilném vztahu je udržována cyklickým střídáním jednotlivých fází násilí, která zahrnují i relativně klidná období. Teorie vysvětluje proces viktimizace oběti i vznik a rozvoj chování označovaného jako naučená bezmocnost (In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 36)“.

Cyklus násilí podle Walkerové (1979) se skládá ze tří oddělených a odlišných fází.

Fáze narůstající tenze – zahrnuje mírné incidenty (verbální agresí – kritizování, nadávky, facky apod.), u oběti se zvyšuje napětí a strach z možného násilí a oběť se snaží odvrátit budoucí eskalaci násilí.

Fáze násilí – relativně krátká fáze, trvající od několika minut do několika hodin, v jejímž průběhu tenze z předchozí fáze eskaluje v otevřené násilí a může mít za následek zranění, případně až smrt.

Fáze líbánky, klidu – situace se uklidní, v průběhu této fáze se násilník omlouvá, slibuje, že násilí se už nebude opakovat, projevuje lítost nad svým chováním. V některých přípa-

dech se ale násilník neomlouvá a vinu za své násilné chování připisuje oběti. Pokud ale oběť změní své chování, slibuje, že se násilné epizody už nebudou opakovat. Tato fáze může být v počátku trvání vztahu nejdelší, ale v průběhu času se obvykle stává výrazně kratší, až téměř vymizí velmi rychlým přechodem do fáze narůstání tenze.

Předpokládá se, že neustálé střídání vlídného a milujícího chování s násilným udržuje oběť ve vztahu a odrazuje ji od odchodu. Na druhé straně, střídání jednotlivých fází násilného partnera nemotivuje ke změně jeho chování. Přestože se jednotlivé fáze střídají v cyklu, je obtížné předvídat začátek a konec jednotlivých etap, zejména vzhledem k jejich závislosti na mnoha situačních faktorech (Walkerová 1979 In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufárová, 2008, s. 37).

1.6 Druhy týrání

Druhů týrání v domácím násilí je mnoho, nejedná se zdaleka jen o fyzické útoky, projevy žárlivosti či o neustálou kontrolu partnera. V odborné literatuře jsou rozděleny většinou do 4 nejčastějších základních forem. Podle Buskotte (2008, s.41) to jsou – fyzické, psychické, sexuální a ekonomické. Druhů týrání je ale daleko více. Způsobů jak pachatel může napadat svou oběť a tím ji týrat je mnoho.

Fyzické násilí – je násilí které lze dobře rozpoznat, kdy pachatel ubližuje na těle oběti. Můžeme sem zahrnout od fackování, bití, pálení, svazování, vyhrožování zbraní – mířením zbraně, kopání, postrkování, pohlavkování, kousání, škrcení, třesení, rány pěstmi, ubližování pomocí různých předmětů, používání zbraní na oběti, až po pokus či spáchání vraždy.

Sexuální násilí – také sexuální násilí má mnoho podob, můžeme sem zahrnout: nucení k pohlavnímu styku, nucení k různým sexuálním praktikám, nucení k sledování pornografie, sexuální zraňování, nucení k pohlavnímu styku za přítomnosti jiných osob...

Ekonomické násilí – pachatel nutí oběť aby byla na něm zcela finančně a materiálně závislá. Pachatel zabraňuje oběti si najít či udržet práci, nebo ji naopak nutí k práci a o finančním ohodnocení rozhoduje sám, bere jí její peníze, nepřispívá na domácnost a děti, zakazuje nakupování, dostává popřípadě jen přiděly peněz, nutí ji žádat o peníze...

Psychické týrání – psychické týrání se může objevovat samostatně, ale často je také doprovázeno násilím fyzickým nebo sexuálním. Do psychického násilí se dá zahrnout ponižování, nadávání, omezování, zastrasování, vyhrožování, izolace od okolí, zákaz telefonování,

zákaz stýkání se s rodinou či přáteli, využívání dětí, zlehčování, popírání, obviňování, uplatňování mužských výhod... . Pokud se vyskytuje psychické týrání samostatně a není kombinováno s jiným druhem týrání, je velmi složité jeho existenci prokázat

2 OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Široká veřejnost často nerozumí tomu, proč oběť tak dlouho nic nedělá, nezastaví násilí a proč jednoduše neodejde od pachatele. Spousta lidí také hledá podněty oběti k pachateli, zda jej něčím nevyprovokovala, čím by se dalo vysvětlit proč se pachatel násilí dopouštěl. Mnoho lidí hledá podněty od oběti, místo aby si okamžitě a jednoznačně uvědomili, že takovéto jednání s druhým je nejen nežádoucí, ale také že by k takovémuto jednání nemělo docházet za žádných okolností.

Obětí násilného chování se může stát kdokoli, v domácím násilí nelze říct kdo je typická oběť. Oběti domácího násilí jdou napříč celým spektrem společnosti od vysokoškolsky vzdělaných až po lidi se základním vzděláním, jedná se o muže i ženy, také děti i seniory, bohaté i chudé lidi. Proto je z hlediska prevence důležité dozvědět se více o tomto problému, vědět jak rozpoznat prvotní signály, a zabránit tak rozvoji násilí ve vztazích. V profesním životě se domácímu násilí věnuje řada pracovníků v pomáhajících profesích, policistů, zdravotníků, učitelů, právníků a dalších. Tito se setkávají s lidmi, kteří již zkušenost s domácím násilím mají a obracejí se na ně s žádostí o pomoc, radu, podporu a pochopení. Za účelem poskytování kvalitních služeb pro oběti domácího násilí je potřeba, aby všechny instituce, které jsou v této oblasti zainteresovány, sjednotily svůj pohled a přístup k tomuto problému, zvláště v oblasti odhadování rizika pokračování násilí a vytváření bezpečnostního plánu pro oběť. Podcenění nebezpečnosti pachatele domácího násilí se pro oběti může stát osudným, proto je velmi důležité, aby všechny složky pracující na jednotlivých případech spolu úzce komunikovaly a spolupracovaly.

Přístup pomáhajících profesionálů k obětem domácího násilí vyžaduje:

- umět poznat domácí násilí a znát jeho následky
- umět podpořit oběti domácího násilí během každého kontaktu s nimi
- umět pomoci oběti při rozhodování, zda opustit násilníka či zůstat ve vztahu a stav vyřešit
- umět pomoci najít sílu oběti domácího násilí – pomoci přeorientovat oběť domácího násilí na budoucnost bez násilí

Mezi největší problém se kterým se potýkají oběti domácího násilí při odchodu z domova patří strach z týrajícího partnera, obava o další existenci (finance, bydlení, opatrovnictví společných dětí atd.), i negativní myšlení – strach, že oběti stejně nikdo nebude chtít či nedokáže pomoci, ale i nedostatek sebedůvěry, neschopnosti, oběť mívá strach z budoucnosti, oběť se ale také často potýká s neschopností nebo sníženou schopností se rozhodovat sama za sebe, popřípadě za své děti.

Oběť domácího násilí potřebuje od profesionálů získat pocit bezpečí, důvěru a porozumění. Také potřebuje pochopit, že domácí násilí není normální a ani nevyhnutelné, zároveň by také měla zpracovat své zážitky z domácího násilí a ventilovat své emoce, měla by se zbavit naučené bezmoci a stimulovat víru ve vlastní síly. Zároveň oběť potřebuje přísun informací a dovedností pro život bez domácího násilí, ke kterému se sama rozhodne.

Mezi obětí a pachatelem bývá velmi silný citový vztah. Toto jejich spojení poukazuje na podobnost s případy, kdy rukojmí cítí pozitivní vazbu k únosci nebo kdy je týrané dítě silně emocionálně připoutáno k násilné matce či otci. Společnými znaky oběti a pachatele, rukojmí a únosce, zneužívaného dítěte a násilného rodiče je nerovnováha sil a přerušování násilí. V průběhu času se nerovnováha sil zvyšuje a oběť získává negativní sebeobraz, zvyšuje se závislost existence oběti na pachateli a zvyšuje se také potřeba přítomnosti pachatele. U pachatele se rozvíjí potřeba udržení kontaktu s obětí a tím se upevňuje vzájemný vztah těchto dvou jedinců. Opakování cyklu násilí, a trauma prožité v samotném aktu násilí a usmiřování, které následuje poté, umožňuje vytvoření silného traumatického spojení mezi obětí a pachatelem a přispívá k tomu, že oběť přetrvává v násilném vztahu. Násilí není přítomno neustále, ale je přerušováno chvílemi klidu a usmiřování. To vede oběť k tomu, že násilné epizody podceňuje nebo ignoruje a zkresluje realitu, ve které se nachází.

Mezi důvody proč oběť zůstává v násilném vztahu patří cyklus partnerského násilí (jsou i fáze usmiřování a fáze klidu), oběť chce zachovat dětem úplnou rodinu, náboženské, kulturní či tradiční návyky, díky kterým si oběť myslí, že je její povinností udržet rodinu za každou cenu. Také má k pachateli stále citový vztah, omlouvá ho protože věří v jeho změnu, je na něm existenčně závislá, nemá kam odejít, má strach z nepochopení okolí, ale také bezmoc i strach z fyzického napadení či zabití spoutávají oběť ve vztahu.

2.1 Násilí na ženách

Dle statistik patří ženy nejčastěji mezi oběti domácího násilí. Mezi oběťmi domácího násilí tvoří ženy největší skupinu. Nejčastěji páchají domácí násilí muži na ženách. Někteří pachatelé jsou svými ženami doslova posedlí. Neustále je kontrolují, pronásledují, snaží se přerhat jejich vazby na přátele i rodinu. Sociální izolace je typická a velmi častá pro ženy na mateřské dovolené. K rozvinutí domácího násilí dochází také často ve chvíli, kdy postavení muže a ženy v domácnosti není symetrické. Tedy ve chvíli kdy žena tráví většinu času v domácnosti s dětmi a muž chodí do práce, nebo také ve chvíli kdy muž ztratí zaměstnání a žena nadále chodí do práce. Většina domácího násilí začíná v obyčejných situacích a běžných konfliktech. Muž se s ženou hádá kvůli výchově dětí, údržbě domácnosti, financím, nebo např. kvůli ostatním rodinným příslušníkům.

Reakce žen na násilí a proces ukončení násilného vztahu

Následky které ženy prožívají po ukončení domácího násilí mohou ženu provázet ještě velmi dlouho. Jelikož ženy setrvávají většinou v násilném vztahu delší dobu, z mnoha důvodů, je více symptomů které ji poté znesnadňují normální žití.

Mezi takové symptomy může patřit (dle Kubany, 2004 In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 46):

- bušení srdce či střídání pocitu horkosti a studeného potu, např. při sledování násilných scén v televizi
- náhlé probuzení se ze spaní se strachem v důsledku snů o pronásledování či násilí ze strany partnera
- nezvedání telefonu v obavě, že by to mohl být bývalý partner
- malá nebo žádná radost z činností, které ženu dříve bavily a přinášely jí potěšení
- problémy s intimitou a prožíváním pocitů blízkosti
- poruchy spánku
- problémy s koncentrací (potíže soustředit se na čtení knížek, udržení pozornosti obsahu)
- výbušnost a rychlé střídání emocí
- pocity viny z toho, že žena nezabránila tomu, aby byly násilí přítomny děti

- pocity viny z toho, že se ženě nepodařilo partnera změnit
- pocity viny z toho, že žena neopustila násilný vztah dříve atd.

2.1.1 Proces odpoutání se od násilného vztahu

Žena prochází v průběhu vztahu s pachatelem několika obdobími. Vývoj toho, aby pochopila závažnost situace a vyrovnala se s prožitým domácím násilím je dlouhodobý proces. Jednotlivé období, které na sebe navazují, se mohou vzájemně prolínat a hranice mezi nimi nemusí být zřetelná. Podle Landenburgerové (1989) se rozlišují čtyři základní období, kterými žena prochází od začátku vztahu až po odpoutání se od násilníka a opuštění vztahu:

„Fáze připoutání se : zahrnuje počáteční rozvoj vztahu a násilí. Žena má určitou představu o tom, jak by chtěla prožít život s vybraným partnerem a jeho charakteristiky jsou vnímány skrze to, co ona považuje za uspokojivý vztah. Varovné signály jsou přehlíženy a podceňovány. Žena se spíše snaží partnerovi vyhovět a splnit, co po ní požaduje. Násilí ještě není pojmenováno a žena partnerovo chování jako násilné nevnímá.

Fáze snášení násilí: násilí pokračuje a zaujímá stále větší část vztahu. Žena násilí snáší, zatímco vysoce hodnotí chvíle klidu a zbylé pozitivní aspekty vztahu. Cítí, že do vztahu mnoho investovala a je ochotna tolerovat násilí. Chce věřit partnerovým slibům, že se to nebude již opakovat. Postupně násilí eskaluje a žena má pocit, že vztah nemůže ukončit, ale zároveň v něm nemůže ani zůstat. Cítí se být vztahem polapena a právě tyto pocity jí pomohou se na další úroveň uvědomování si a hodnocení její situace.

Fáze osvobození se od násilného vztahu: v této fázi se týrání stává hlavní charakteristikou vztahu. Žena se potýká s pocity loajality vůči partnerovi a odpovědností vůči sobě samotné. V této fázi vzrůstá ochota ženy hledat pomoc a podporu od okolí. Začíná si uvědomovat, že její život ztrácí smysl, pokud ve vztahu zůstane a pokud nemá dostatek podpory v okolí. V této fázi hrozí největší riziko sebevraždy, jelikož žena odchází k tomu, že je lépe být mrtvá než dál snášet týrání. Žena si po dlouhé době začíná uvědomovat vlastní pocity a může se jimi cítit přehlcena.

Fáze uzdravení se, odpoutání se: zahrnuje období od počátečního přizpůsobení se novým okolnostem po odchodu od násilného partnera po znovuzískání rovnováhy v jejím životě. Soustředí se hlavně na přežití a zvládnutí celé situace. Poté, co učinila konečné rozhodnutí opustit násilný vztah, její životní zkušenost se začíná postupně korigovat a znovu se začíná

budovat její vztah k sobě samé (Landenburgerová 1989, In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 50)“.

2.1.2 Syndrom týrané ženy

Pojem syndrom týrané ženy se používá pro popis následků násilí na prožívání oběti. Tento termín byl poprvé použit psycholožkou Leonore Walkerovou s cílem pojmenovat širokou škálu psychických příznaků a vzorců chování, které jsou následkem prožívání dlouhodobého domácího násilí.

Syndrom týrané ženy bývá definován na základě rozvoje charakteristických fyzických, psychických a sociálních symptomů jako jsou deprese, nízké sebevědomí, či izolace (Craven 2003 In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 41), znovuprožívání traumatu, naučená bezmocnost, stažení se od okolí, poruchy příjmu potravy, vyčerpanost, bolesti hlavy, zad, vysoký krevní tlak apod., které jsou důsledkem přímé osobní zkušenosti s opakovanými násilnými útoky, zejména rozporuplného a proměnlivého chování pachatele a snížené možnosti oběti ovlivňovat vlastní život (Giles-Sims, 1997 In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 41).

„Pro rozvoj syndromu týrané ženy musí podle Walkerové dojít alespoň dvakrát k zopakování celého cyklu násilí. Walkerová dále vymezuje čtyři **základní charakteristiky** tohoto syndromu:

1. Žena věří, že za násilí nese vinu ona
2. Nedovede si představit, že by za násilí mohl být odpovědný někdo jiný než ona
3. Žena se bojí o svůj život a životy svých dětí
4. Žena má racionální pocit, že násilník je všudypřítomný a vševědoucí (Rubenstein 2004, In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 41)“.

Rozvoj syndromu týrané ženy mívá většinou čtyři fáze. Jako první je popření, kdy oběť odmítá přiznat okolí i sobě, že ve vztahu existuje násilí. Může pojmenovávat jednotlivé násilné incidenty jako náhody. Omlouvá násilné chování partnera a věří, že se už nebude opakovat. Jako druhá fáze nastupuje vina. V této fázi již oběť vnímá, že ve vztahu existuje nějaký problém, ale odpovědnost za něj připisuje sama sobě. Myslí si, že si násilí zasloužila, protože nedokáže splnit partnerova očekávání. Třetí fází je získání nadhledu. Oběť již

nepřebírá odpovědnost za násilí, ke kterému ve vztahu dochází, a začíná si uvědomovat, že násilí do partnerského vztahu nepatří, že si takové zacházení nikdo nezaslouží. Stále však chce udržet manželství a domnívá se, že společně mohou situaci řešit. Jako poslední fáze přichází odpovědnost. Pokud partner není ochoten nebo schopen násilí zastavit, oběť se rozhoduje vztah ukončit a začít nový život bez násilí.

Někteří autoři v odborných literaturách zařazují syndrom týrané ženy pod kategorii posttraumatické stresové poruchy.

2.1.3 Posttraumatická stresová porucha

„Termín posttraumatická stresová porucha je používán pro úzkostnou poruchu, která se typicky rozvíjí po emočně těžké, stresující události, jež svou závažností přesahuje obvyklou lidskou zkušenost a bývá traumatickou pro většinu lidí (Praško, 2003, s. 321)“.

Posttraumatická stresová porucha je jediným případem, kdy je přítomnost a prožití stresu součástí diagnózy. Na rozdíl od jiných úzkostných poruch vyžaduje prožití nějaké traumatické události, mezi které může patřit např. válečné zážitky, psychické, fyzické nebo sexuální násilí, týrání, přítomnost při závažném násilí, znásilnění, únosy, vyhrožováním zabitím, přírodní katastrofy, dopravní nehody.

Posttraumatická stresová porucha se tedy může rozvinout až na základě působení prožití závažné stresové situace. Příznaky jsou obdobné, ať už je oběť vystavena domácímu násilí, znásilnění, únosu či třeba válečnému traumatu, avšak pokud je traumatická situace záměrně způsobena člověkem, bývají symptomy komplexnější, trvají déle a jsou hůře přístupné zásahu. Tyto traumatické události obvykle obsahují nejvíce pocitů viny, ponížení, odcizení atd.

„Diagnostická kritéria Mezinárodní klasifikace nemocí pro posttraumatickou stresovou poruchu jsou následující:

- A. Postižený musel být vystaven stresové události nebo situaci krátkého nebo dlouhého trvání, výjimečně nebezpečného nebo katastrofického charakteru, která by pravděpodobně způsobila hluboké rozrušení téměř u kohokoliv.
- B. Je přítomno neodbytné znovu vybavování nebo znovuprožívání stresu v podobě rušivých záblesků minulosti, živých vzpomínek či opakujících se snů, nebo prožívání úzkosti při expozici okolnostem připomínajících nebo spojených se stresorem.

C. Postižený se musí vyhýbat nebo dává přednost vyhýbání se okolnostem, které připomínají nebo jsou spojené se stresorem, přičemž toto vyhýbání nebylo přítomno před působením stresoru.

D. Musí být přítomno některé z následujících kritérií:

1. Neschopnost vybavit si buď částečně, nebo kompletně některé důležité momenty z období traumatu
2. jsou přítomny kterékoli dva z následujících příznaků zvýšené psychické citlivosti a vzrušivosti, které nebyly přítomny před expozicí stresoru:
  - a) obtíže s usínáním nebo udržením spánku
  - b) podrážděnost nebo návaly hněvu
  - c) obtíže s koncentrací
  - d) hypervigilita
  - e) přehnané úlekové reakce

E. Kritéria B,C, a D musí být splněna v průběhu 6 měsíců od stresové události nebo do konce období stresu (Praško, 2002 In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufárová, 2008, s. 42)“.

V případech domácího násilí dochází k cyklu opakování se traumatizující situace, přičemž v domácím násilí dochází ke stupňování násilí, zvyšování se míry agrese, a tudíž i prohlubování traumatu. Oběť, která se uzdravuje z prožitého traumatu, nemá kontrolu nad tím, zda a kdy dojde k dalšímu útoku. Vzhledem k tomu, že v průběhu domácího násilí se intervaly mezi násilnými incidenty zkracují, má oběť stále méně a méně času na zpracování traumatu a rozvíjejí se další příznaky, které se mohou projevat ihned nebo až po delší době. Mohou mezi ně patřit např. zvýšená ostražitost, záblesky minulosti, nadměrná citlivost na hluk i světlo, hyperaktivita, přehnané emoční reakce, lekavost, noční můry a strach ze tmy, poruchy spánku i snížená odolnost vůči stresu.

2.2 Násilí na dětech

Domácí násilí páchané na dětech je problém vyskytující se ve všech stádiích vývoje lidské společnosti. V průběhu času se ale mění jeho druhy, což může souviset s vývojem lidské společnosti a chování dospělých vůči dětem, dospělí postupem vývoje společnosti minimalizují toleranci vůči násilí na dětech. Vývojem společnosti se objevují nové druhy týrání (např. rituální týrání).

Mezi nejčastější druhy násilí páchané na dětech patří tělesné týrání, psychické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání a v poslední řadě zvláštní druhy týrání a zneužívání (Š. Špeciánová, 2003 s.20).

Tělesné týrání lze rozdělit na aktivní a pasivní. Aktivní zahrnuje veškeré tělesné tresty od bití, opáření až po dušení. Pasivní zahrnuje nedostatečné uspokojování tělesných potřeb a neposkytování péče ať již z úmyslného nebo neúmyslného jednání, které může mít v krajním případě za následek i smrt dítěte.

Psychické násilí na dětech má vliv na citový vývoj dítěte a také na jeho chování. Psychické násilí zahrnuje slovní útoky, ponižování, podceňování, zavrhování dítěte, izolace, přehnané kontroly, také kladení nepřiměřených nároků na dítě. Mezi následky psychického týrání může patřit: vznik různých druhů závislostí, poruchy příjmu potravy, deprese, dítě mívá pocit že není rodiči milováno, dítě se podceňuje, je ustrašené, může být agresivní, mívá potíže v mezilidských vztazích které přetrvávají až do dospělosti.

Sexuální zneužívání lze rozdělit na bezdotykové a dotykové. Bezdotykové může zahrnovat exhibicionismus, harassment – slovní výpady sexuálního typu, tisknutí k sobě se sexuálním podtextem, obscénní telefonické hovory, nebo nucení dítěte k obnažování, či nucení ke sledování pornografie.

Zanedbávání se vyznačuje nedostatkem péče, které může způsobit ohrožení vývoje dítěte nebo pro dítě znamená nebezpečí. Zanedbávání lze dělit na citové, tělesné, zanedbávání vzdělání, zanedbávání zdravotní péče dítěte, ale patří sem i nedostatečný dohled.

Zvláštní druhy zneužívání a týrání zahrnují systémové týrání a rituální zneužívání. Systémové týrání dítě podstupuje v případech, kdy je svěřeno odborníkovi s problémem týrání a jeho obvinění je popřeno, a dítě musí neustále znovu a znovu procházet prožitými traumatizujícími zážitky. Rituální zneužívání má za sebou většinou nějakou náboženskou skupinu či jednotlivce.

Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte byl poprvé popsán na III. Evropské konferenci pro prevenci týrání dětí, která se konala v Praze v roce 1991. Na výsledky vzešlé z této konference navázala Zdravotní komise Rady Evropy, která v roce 1992 definovala stěžejní pojem:

„Syndrom zanedbávaného a zneužívaného dítěte: jde o jakékoliv vědomé či nevědomé aktivity, kterých se dopouští dospělý člověk (rodič, vychovatel nebo jiná osoba) na dítěti a

jejichž následkem dochází k poškození zdraví a zdravého vývoje dítěte. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte (Š. Špeciánová, 2003 s.20)“.

2.2.1 Násilí mezi rodiči z pohledu dětí

Vyrůstá-li dítě v rodině, kde se objevuje domácí násilí, má ztížený start do svých následujících životních etap. Díky tomu, že je svědkem domácího násilí, se ani nevěnuje běžným problémům, které k dětství či dospívání patří. Je nuceno čelit problémům a situacím, které jsou příliš složité, aby jim vůbec mohlo zcela porozumět a dokázalo se s nimi bez pomoci vyrovnat. Dítě, které se stalo svědkem domácího násilí mezi rodiči, se považuje také za obět domácího násilí, protože i to, že je jakýmsi vedlejším účastníkem, má na utváření jeho osobnosti negativní vliv.

Děti bývají často jedinými svědky domácího násilí mezi rodiči. Většinou není více svědků kteří by toto násilí mohli dosvědčit, kdo by mohl dosvědčit události odehrávající se v intimní atmosféře jednotlivých rodin. Děti vše vidí, celá katastrofa na ně plně doléhá, jsou těmi, kteří nemají možnost se bránit. Děti vyrůstající v rodinách, kde dochází k domácímu násilí, jsou vážně ohroženy, a to nejen samotnou aktuální situací v rodině, ale i jejími škodlivými důsledky na jejich vývoj a budoucí život. Ačkoliv jsou nedílnou součástí rodiny a násilí mezi rodiči se jich velmi úzce dotýká, nemají příliš možností, kam se obrátit s žádostí o pomoc. V plné míře prožívají hrůzu násilí, které vidí nebo slyší, a mnohdy musí čelit útokům násilného rodiče. Pro dítě je velice obtížným krokem obrátit se pro pomoc při řešení těžké životní situace, které musí čelit, k cizím osobám.

„Pokud tyto děti nebudou mít možnost zpracovat si traumatické požitky, jimž byly ve své rodině vystaveny, za využití specializované psychologické pomoci, nemají mnoho šancí žít plnohodnotný, násilím nezatížený život. Zážitek domácího násilí se tak může stát problémem, který je bude provázet nejen jejich dětstvím, ale zákonitě se promítne i do jejich vztahů v dospělosti (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 80)“.

Dítě, které zažilo domácí násilí může mít různé emocionální, sociální, kognitivní či fyzické problémy, ale také i problémy v chování. Mezi problémy v chování patří agrese, vztek, předvádění se, dětinskost, záškoláctví, kriminalita. K problémům emocionálním patří strach, deprese, uzavřenost, nízké sebevědomí, zloba. Mezi fyzické podvýživa, nespavost, poruchy příjmu potravy, zhoršené motorické schopnosti, psycho-somatizace. Kognitivní problémy jsou zhoršené studijní výsledky, opoždění řeči. A mezi sociální problémy lze

zahrnout nedostatek empatie, slabé sociální schopnost, odmítnutí od vrstevníků (Wolak, Finkelhor In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 91).

„Zásadním principem, kterým bychom se měli řídit při práci s dětmi, které prožívají násilí mezi rodiči, je navázání důvěry. Základními zásadami pro práci s dětmi jsou:

- naučit dítě zavolat na tísňové číslo 112, ukryt se nebo utéci k sousedům v případě akutního ohrožení
- ujistit děti, že násilí skutečně není jejich vina, že není jejich zodpovědností jej zastavit nebo ochránit matku, tudíž by se neměly snažit do násilného konfliktu osobně zasahovat, protože násilný otec by mohl svou agresi směřovat i vůči nim
- nechat děti vyjádřit jejich strach, pocity, zlobu a zklamání nad tím, co se děje v jejich rodin, ujistit je, že je v pořádku, pokud mají stále rády násilného rodiče
- učit děti hledat nenásilná řešení konfliktů (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 98)“.

Vzhledem k tomu, že děti většinu času během dne tráví v předškolním nebo školním zařízení, vyučující může být prvním člověkem, který odhalí, že s dítětem nebo jeho rodinou není něco v pořádku.

Každý profesionál pracující s rodinou by měl znát záchranou síť sociálních služeb ze státního i nestátního sektoru ve svém okolí, protože řada obětí si není vědoma možné pomoci, neví, kam se obrátit.

2.3 Násilí na seniorech v rodinném soužití

Domácí násilí se neodehrává jen mezi dospělými či mezi dospělým a dítětem. S vývojem společnosti se opět můžeme setkat s domácím násilím páchaném na seniorech. Nejčastější oběti v seniorském věku bývají ženy. V zahraničí se tomuto jevu dokonce věnují speciální centra určené pro seniory, kteří se staly obětí domácího násilí. Mezi druhy týrání páchané na seniorech patří fyzické týrání, psychické týrání, majetkové vydírání, či neposkytování péče. Mezi důvody, proč si senioři nechají od pachatele takovéto jednání ve svém věku líbit je to, že jsou méně odolní vzepřít se hlavně spojeno s věkem, odchodem do důchodu a také izolací, senioři trpí ztrátou a změnou psychické a fyzické odolnosti díky čemuž jsou zranitelnější a méně odolnější, promítají se zde vlivy společenské i ekonomické, proto se

stávají slabým pro pachatele domácího násilí. Nejčastějšími pachateli domácího násilí na seniorech jsou jejich vlastní děti, partner a pak další příbuzní. V souvislosti s domácím násilím páchaným na seniorech vznikají ne zcela výjimečně projevy jako je například sebevražednost.¹

2.4 Násilí na mužích

Nejčastějšími oběťmi domácího násilí bývají z většiny ženy. Dle celosvětové odborné literatury, ale muži jako oběti domácího násilí tvoří zhruba 5% obětí (Buskotte, 2008, s.18). Domácí násilí je ale dodnes relativně neprozkoumaná oblast, o které není mnoho informací. Muž má větší hranici bolesti i tolerance a proto mnohdy déle trvá než s faktem, že je obětí domácího násilí, začne něco dělat.

Mezi nejčastější příčiny páchaného domácího násilí kdy jsou oběti muži jsou rozvod, alkoholismus, nezralost muže či dlouhodobé partnerské problémy.

Nejčastější druhy týrání v domácím násilí kdy je obětí muž je fyzické, psychické a sexuální.

2.5 Stalking

„Stalking je obecně velmi nebezpečný fenomén, jedná se o úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost (Buskotte, 2008, s.47)“. Tento anglický název označoval původně v řeči lovců stopování, přiblížení se k lovené zvěři. Stejně, jako se lovci chovají ke své kořisti, chovají se takoví muži k ženám: číhají na ně, sledují je, snaží se k nim co nejvíce přiblížit, někdy decentně a tiše, jindy velmi agresivně a nebezpečně (Buskotte, 2008, s.47)“.

Hlavním důvodem bývá posedlost pachatele obětí. Pachatel bývá fixován nějakým způsobem na oběť a většinou v případě kdy oběť nijak neopětuje pachatelovy city se začne stalking projevovat. Pachatel může oběť pronásledovat dopisy, po telefonu, skrze SMS zprávy, ale i fyzickým pronásledováním, či vtíráním se do její blízkosti. Pachatelovo chování může

---

¹ Využito poznámek z předmětu Sociální patologie, přednášející prof. PhDr. Hana Vykopalová, CSc., ze dne 31.3.2007

být spuštěno různými city k oběti a to nejen nenávisť, ale i láskou. Nebývá výjimkou kdy pachatel obtěžuje i rodinu oběti, její přátele, spolupracující, nové partnery oběti, také se stává, že pachatel pomlouvá oběť třeba i před jejími nadřízenými z důvodu aby oběť například ztratila zaměstnání.

Stalking se objevuje i po ukončení vztahu s domácím násilím, často se stává že oběť pronásleduje její bývalý partner, nebývá výjimkou, že pachatel oběti vyhrožuje nebo ji fyzicky napadne. Velmi často stalking propuká právě po rozchodu.

3 PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Stejně jako oběti jsou i pachatelé napříč spektrem celé společnosti. Mnozí lidé si myslí že typickým pachatelem je muž středního věku z nižší sociální vrstvy. Tohle ale není pravda, pachatelem může být i žena nejen muž, pachatelé domácího násilí bývají i vysokoškolsky vzdělaní lidé, bývají to jak lidé bez zaměstnání, ale také vysoce postavení manažeři. Pachatelé bývají mladí, ale i v důchodovém věku. Neexistuje stejně jako u oběti žádná typická společenská skupina páchající domácí násilí.

Bílý kruh bezpečí rozděluje pachatele domácího násilí na následující 4 skupiny (Bílý kruh bezpečí, pomoc obětem, domácí násilí. [online]

http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=506 [cit. 27.4.2009]):

- pro okolí slušný člověk, ale doma násilník (dvojí tvář)
- stresovaný slaboch (spouštěčem může být jakákoliv jeho krizová situace)
- alkoholik
- nenapravitelný násilník, projevující se sociálním sadismem

Pachatele kriminálních činů lze rozdělit podle obecné typologie na 5 typů (Čírtková, 2008 s. 69): socializovaný, neurotický, psychopatický, psychotický a mentálně nedostačivý typ. Ani jeden z těchto typů není typický pachatel domácího násilí, avšak pachatel domácího násilí může zapadat do kterékoliv z těchto skupin.

Terapie pachatelů partnerského násilí budí u mnohých rozporuplné postoje. Jeto zcela pochopitelné, násilník rozhodně není kladnou postavou. A proč mu tedy ještě pomáhat? Pachatelé si většinou sami k racionalizaci svého chování vybudovali pevné obrany. Příčiny problému shledávají zejména v chování své oběti a nevidí důvod, proč by se měli měnit oni. Poskytnutí pomoci oběti musí být vždy na prvním místě. Zaměřit se však pouze na tuto formu intervence je ale poněkud krátkozraké.

Práce s pachatelem domácího násilí vyžaduje osobnostně vyzrálého, zkušeného terapeuta, který se dobře orientuje v této problematice. Terapeut vede pachatele k přijetí odpovědnosti za své násilné chování.

4 ORGANIZACE POMÁHAJÍCÍ V PŘÍPADECH DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Oběti domácího násilí, které se rozhodnou požádat o pomoc se mohou obrátit na nejrůznější instituce. Prvními v kontaktu s obětí bývají nejčastěji ale až policisté a zdravotníci.

Mezi státní organizace věnující se problematice domácího násilí patří: Ministerstvo vnitra ČR, Policie ČR, Policejní prezidium, Ministerstvo práce a sociálních věcí a úřady státní správy a samosprávy ČR.

Mezi pomáhající organizace v problematice domácího násilí patří Intervenční centra, azylové domy, linky důvěry, občanské poradny, rodinné poradny a církevní organizace.

Nejnámější pomáhající organizací v ČR je Bílý kruh bezpečí (dále jen bkb), který poskytuje odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem a svědkům trestných činů, včetně morální a emocionální podpory. Své poradny má bkb v Praze, Brně, Olomouci, Ostravě, Pardubicích a Plzni. Bkb je zřizovatelem DONA linky (www.bkb.cz).

Dona Linka - Telefonní nonstop linka 251 511 313. Je specializovaná celostátní telefonická služba pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím, pracuje v nepřetržitém provozu od 11. září 2001. Dona linka pomáhá každému, kdo se cítí ohrožen domácím násilím nebo je svědkem domácího násilí, zároveň respektuje anonymitu klientů a požadavek diskrétnosti. Obětem domácího násilí, ale také jejich příbuzným a známým poskytuje porozumění a důvěru, odbornou psychologickou, právní, organizační a morální podporu, pomáhá orientovat se v aktuální situaci, sestavit bezpečnostní plán, poskytuje praktické rady a pomáhá nalézt další vhodný postup. Linka také zprostředkovává informace o možných sociálně – právních a trestně právních opatřeních, pomáhá se orientovat v systému služeb sociální záchranné sítě pro oběti domácího násilí a pomáhá vyhledat bezpečné ubytování. V případech vážného ohrožení zdraví a života přivolá urgentní pomoc (www.donalinka.cz).

Adresáře a seznamy pomáhajících i státních organizací mohou oběti vyhledat na následujících internetových adresách:

Azylové domy – www.azylovedomy.cz/adresar.php

Linky důvěry – www.capld.cz

Občanské poradny – www.obcanskeporadny.cz

Rodinné poradny – www.amrp.cz

Úřady státní správy a samosprávy ČR – www.epusa.cz

Ministerstvo vnitra – www.mvcr.cz

Policie ČR, Policejní prezidium – www.mvcr.policie.cz

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR – www.mpsv.cz

Intervenční centra – www.mpsv.cz

4.1 Státní a pomáhající organizace ve Zlínském kraji

V této kapitole rozebereme síť státních organizací a pomáhajících profesí ve Zlínském kraji. Uvádíme zde i přímé kontakty, které je ale nutné v případě potřeby zkontrolovat zda jsou ještě aktuální.

- Všechny služebny Policie ČR

- Krajské a okresní správy sociálního zabezpečení

- Magistráty měst, městské úřady, obecní úřady

- Intervenční centrum Zlín - adresa: U Náhonu 5208, 760 01 Zlín

provoz: Po-Pá 7-15

telefon: 577 018 265, 774 405 682

e-mail: ic.zlin@seznam.cz

WWW: www.poradnazlin.cz

- Azylové domy – *pro ženy* - Kroměříž – Azylové ubytování pro matky a ženy v tísní

Havlíčková 2995, 767 01 Kroměříž

Tel: 573 335 528

e-mail: kontika@seznam.cz

- Vsetín – Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s.

Hrbová 1561, 755 01 Vsetín

Tel: 571 421 062, 605 822 113

e-mail: Id@vs.inext.cz

WWW: www.inext.cz/linka

- Azylové domy - *pro matky s dětmi*-Kroměříž-Azylové ubytování pro matky a ženy v tísni

Havlíčková 2995, 767 01 Kroměříž

Tel: 573 335 528

e-mail: kontika@seznam.cz

- Vsetín – Azylový dům pro ženy a matky s dětmi o.p.s.

Hrbová 1561, 755 01 Vsetín

Tel: 571 421 062, 605 822 113

e-mail: Id@vs.inext.cz

WWW: www.inext.cz/linka

- Zlín – Charitní dům pro matky s dětmi v tísni

Česká 4789, 760 05 Zlín

Tel: 577 241 352, 577 242 788

e-mail: chd.zlin@charita.cz

- Otrokovice – Nový domov

Hlavní 1229, 765 02 Otrokovice

Tel: 577 932 388, 577 938 298

e-mail: och-sv.anezky@volny.cz

- Uherský brod – AD pro matky s dětmi v tísni

Pod valy 664, 688 01 Uherský Brod

Tel: 572 633 105

e-mail: uhbrod@caritas.cz

- Valašské Meziříčí – Azylový dům pro matky s dětmi

Žerotínova 1345, 757 01 Valašské Meziříčí

Tel: 571 616 657, 777 672 904

e-mail: valmez@caritas.cz

- Azylové domy – *pro muže* - Otrokovice – AD Samaritán

Moravní 936, 765 02 Otrokovice

Tel: 577 925 083

e-mail: otrokovice@caritas.cz

- Kroměříž – Středisko sociální pomoci

Purkyňova 702, 767 01 Kroměříž

Tel: 573 340 630

Email: karel.malenovsky@wordonline.cz

- Vsetín – Azylový dům ELIM

Horní Jasenka 119, 755 01 Vsetín

Tel: 571 431 900, 571 432 624, 605 062 274

e-mail: ad@elimvsetin.cz

WWW: www.elimvsetin.cz

Rodinné poradny – Kroměříž – Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Nitranská 4901, 767 01 Kroměříž

Tel: 573 340 131

e-mail: poradna.km@quick.cz

- Rožnov pod Radhoštěm - Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Letenská 1183, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm

Tel: 571 626 182

e-mail: rodinaporadna.ro@tiscali.cz

- Uherské Hradiště - Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Hradební 1250, 686 01 Uherské Hradiště

Tel: 572 555 330

e-mail: poradna.uh@ouss-uh.cz

- Valašské Meziříčí - Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Zašovská 784, Valašské Meziříčí – Krásno n. Bečvou

Tel: 571 672 425

- Vsetín - Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Smetanova 35/1050, 755 01 Vsetín

Tel: 571 415 093

e-mail: rodinna.poradna@tiscali.cz

- Zlín - Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

U Náhonu 5208, 760 01 Zlín

Tel: 577 210 809

e-mail: poradna.zlin@volny.cz

5 NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA O OCHRANĚ PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM

Nový zákon zabývající se domácím násilím byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 135/2006 Sb. jako zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím s tím, že nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2007.

Tímto novým zákonem se změnilo více zákonů: zákon o Policii České republiky (č. 283/1991 Sb., v jeho aktuálním znění), občanský soudní řád (č. 99/1963 Sb., v jeho aktuálním znění), trestní zákon (č. 140/1961 Sb. , v jeho aktuálním znění), zákon o sociálním zabezpečení (č. 100/1998 Sb. , v jeho aktuálním znění) a zákon o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení (č. 114/1988 Sb. , v jeho aktuálním znění).

Návrh zákona si kladl za cíl řešit domácí násilí, chránit ohroženou osobu a zamezit dalšímu jednání násilné osoby, tedy jednoho člena společného obydlí vůči druhému, a to zejména prostřednictvím možnosti jeho krátkodobého vykázaní z místa, v němž spolu žijí. Z hlediska svých následků je násilím s devastujícím dopadem na všechny členy rodiny, zejména na děti vyrůstající v násilném prostředí. Podle důvodové zprávy je domácí násilí z hlediska následků, které má na jeho účastníky včetně dětí přítomných aktům násilí, a z pohledu četnosti jeho výskytu alarmujícím celospolečenským problémem, který je třeba právně ucho- pit, pojmenovat a navrhnout prostředky umožňující její řešení.

5.1 Změny v zákoně o Policii České Republiky

Zákon o Policii České republiky (č. 283/1991 Sb., v jeho aktuálním znění) byl novelizován vložением nových ustanovení § 21a až 21d nazvaných „Oprávnění rozhodnout o vykázaní ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj“.

Tyto změny se týkají především novince v tomto zákonu, a to o vykázaní. Projednává se hlavně, místo vykázaní, podmínky vykázaní, obsah zákazu, doba trvání vykázaní, účinnosti a povaze rozhodnutí, a dalších povinnosti zasahujícího policisty na místě vykázaní.

5.2 Změny v občanském soudním řádu

Dále doznal významné změny občanský soudní řád (č. 99/1963 Sb., ve znění novel), do kterého byla vložena nová ustanovení § 76b , upravující zcela nový druh předběžného opat-

ření, a ustanovení § 273b s názvem „Výkon rozhodnutí o vykázaní ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným“. Podle ustanovení § 76b je-li jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, může předseda senátu předběžným opatřením uložit účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby: dočasně opustil byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem, jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo do něj nevstupoval, anebo se zdržel setkávání s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.

5.3 Změny v trestním zákoně

Citovaná novela změnila i trestní zákon (č. 140/1961 Sb., ve znění novel), a to vložením nového písmena e) do ustanovení § 171 odst. 1 (dosavadní písmeno e) se označuje jako písmeno f), který upravuje trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí:

„Kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu tím, že se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil rozhodnutí o vykázaní vydané podle zákona o Policii ČR nebo na základě předběžného opatření soudu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo peněžitým trestem“ (Trestní zákon č. 140/1961Sb.).

5.4 Změny v zákoně o sociálním zabezpečení

Předmětný zákon změnil i zákon o sociálním zabezpečení (č. 100/1988 Sb., ve znění novel), který v nových ustanoveních § 74a a § 74b upravil pomoc osobám ohroženým násilím tak, že osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, se poskytuje bezprostřední individuální psychologická a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy. Těmto osobám se rovněž zprostředkuje poskytnutí následné pomoci zejména sociální, lékařské, psychologické a právní. Pro poskytování pomoci těmto osobám se zřizují intervenční centra. Součástí pomoci je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi.

Intervenční centra plní koordinační úlohu mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocují vzájemnou spolupráci. Zaměstnanci

intervenčních center jsou při pomoci osobám ohroženým násilným chováním povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se při výkonu své činnosti dozvěděli.

Podle nového ustanovení § 74b se pomoc osobám ohroženým násilným chováním poskytuje převážně na základě podnětu doručeného intervenčnímu centru Policií České republiky podle zákona o Policii České republiky.

Samozřejmě lze kromě nové právní úpravy použít i stávajících norem, tj. zejména ustanovení trestního zákona – upravující ublížení na zdraví - § 221 a § 222 tr. zák. , omezování osobní svobody - § 231 tr. zák. , zbavení osobní svobody - § 232 tr. zák. – vydírání, § 235 tr. zák. , útisk - § 237 tr. zák. , § 238 tr. zák. – porušování domovní svobody, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci - § 197a tr. zák. , znásilnění - § 241 tr. zák. , pohlavní zneužívání - § 242 a § 243 tr. zák. , opuštění dítěte - § 212 tr. zák. , zanedbání povinné výživy - § 213 tr. zák. , § 217 tr. zák. – ohrožování mravní výchovy mládeže, týrání svěřené osoby - § 215 tr. zák. a zejména ustanovení § 215a tr. zák. upravující trestný čin „Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“, který jako samostatný trestný čin zaktivila novela trestního zákona č. 91/2004 Sb. , účinná od 1.6.2004, takto:

1. Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ní ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

2. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán

a) spáchá-li čin uvedený v odst. 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách nebo

b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu. (Trestní zákon č.91/2004Sb.)

V tomto případě není třeba podle trestního řádu souhlasu poškozeného, který je nezbytný v případě některých shora uvedených trestných činů uvedených v § 197a , § 221 , § 231 odst. 1, 2 , § 235 odst. 1 a § 238 odst. 1,2 tr. zák. proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď (tj. příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh) a v případě § 241 odst. 1 tr. zák. proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem nebo druhem. U některých činů může dojít i k souběhu několika skutkových podstat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Kvalitativní problém nebývá prakticky v teorii řešen, neexistuje mnoho výsledků. Teorie se odvozuje od reality, používá se malý vzorek respondentů. S kvalitativním výzkumem bývá spojováno několik přístupů, které obvykle vymezují jeho uspořádání. V odborné literatuře se často objevuje několik základních typů výzkumu v rámci kvalitativního přístupu, avšak u různých autorů se toto výrazně liší. Tuto část výzkumné práce můžeme nespíše zařadit do skupiny kvalitativního výzkumu, který bývá založen také na analýze různých dokumentů. Cílem takového výzkumu je získání širšího pohledu na společnost či určité skupiny lidí. Tento přístup odráží široké spektrum zájmů, zkoumá jedince, skupiny, obsahy a formy jejich myšlení, interakce a sociální praktiky. (J. Hendl, 2005)

6.1 Cíl výzkumu

Zaměřili jsme se na problematiku domácího násilí. Uvědomujeme si složitost tohoto problému, nejčastější projevy, i rozšířenost do všech společenských vrstev. Na základě teoretických východisek jsme si určili cíl výzkumu. Cílem výzkumu je zjistit druhy násilí vyskytující se u skupin – ženy, děti, senioři, muži a poukázat na jejich projevy a důsledky ve formě kasuistik.

6.2 Metody výzkumu

Použité metody výzkumu:

- Případová studie
- Obsahová analýza
- Statistické metody

K případové studii jsme materiály a podklady jsme získali na odborné stáži u Policie ČR, službě kriminální policie a vyšetřování, na úseku mládeže a domácího násilí. Samotné dokumenty tvoří podklad k výzkumu. Zvláštnost práce s dokumenty spočívá v tom, že tyto materiály existují nezávisle na nás, my je nevytváříme, pouze je musíme shromáždit, vytřídit podle obsahu a použít k vytvoření případové studie. Touto metodou jsme ověřovali, které druhy násilí se u těchto sociálních skupin – ženy, děti, senioři a muži vyskytují.

Obsahovou analýzou jsme chtěli poukázat na projevy a druhy domácího násilí, které se vyskytují u sociálních skupin – ženy, děti, senioři, muži. Pro zpracování dat jsme použili metodu obsahové analýzy, která se v humanitních vědách poslední dobou stále častěji využívá ke zkoumání písemného nebo vizuálního materiálu. Cílem obsahové analýzy je hledat význam v jazykovém materiálu, který reprezentuje lidské komunikační procesy.

Statistické metody nám pomohly ukázat přehled výskytu vykázaní ze společného obydlí v letech 2007 a 2008, v jednotlivých kalendářních měsících a krajích ČR a srovnání těchto let.

6.3 Metodika výzkumu

Prezentujeme 4 konkrétní případové studie ze kterých každá reprezentuje určitou skupinu obětí domácího násilí – ženy, děti, senioři, muži. Všechny uvedené případy domácího násilí jsme získali na odborné stáži na policii, územní odbor kriminální policie, úsek mládeže a domácího násilí. Nejprve jsme nastudovali úřední dokumenty, poté jsme vypracovali případové studie ke kterým jsme vypracovali obsahovou analýzu.

6.4 Analýza případových studií

Zde se seznámíme se 4 jednotlivými skupinami obětí, těmi jsou ženy, děti, senioři a muži. Ke každé případové studii patří obsahová analýza, ve které se rozebere postoj odborníků k danému druhu násilí, projevy domácího násilí v konkrétním případě, následky a doporučení.

Na základě získaných dat, za pomoci metod – případové studie a obsahové analýzy, případů domácího násilí jsme vypracovali vzorové kasuistiky na specifické výše uvedené sociální skupiny.

6.4.1 Případová studie č. 1

Skupina oběti: žena

Druh násilí: fyzické, psychické

Jméno a věk oběti, povolání, vztah k pachateli: Karla, 24 let, mateřská dovolená, manželka

Jméno a věk pachatele, povolání, vztah k oběti: Josef, 29 let, ekonom, manžel

Charakteristika případu domácího násilí:

Karla se s Josefem seznámila před čtyřmi lety, o rok později spolu začali bydlet a také se vzali. Před dvěma lety se jim narodila dcera. Do druhé poloviny roku to bylo bezproblémové soužití. Karla na policii uvedla, že první problém nastal v září před dvěma lety, kdy začal být Josef neklidný a nervózní. V září tohoto roku poprvé napadl Josef Karlu. Hodil na zeď hrnek s kávou a dal Karle pohlavek, ona si již nepamatovala důvod tohoto napadení, jen to že tomu předcházela nějaká obyčejná hádka, žádné vážné zranění neměla. Josef se později Karle omluvil, a zároveň ji požádal, aby mu pomohla se změnit k lepšímu a řekl, že už to nikdy neudělá. Od této doby se napadení zopakovalo až na vánoce téhož roku, to onemocněla malá dcerka, manžel vybuchl a roztrhl Karle oblečení, které měla na sobě, protože chtěla pomoci vykoupat malou dcerku jelikož měla teplotu i Karla a řekl jí, že s ničím doma pomáhat nemusí. Další útok byl až po dalším půl roce, to Karlu tentokrát Josef kopl a nadával jí, protože omylem zabouchla dveře od bytu. Další napadení proběhlo o dva měsíce později, tentokrát Josef byl agresivní po další nějaké obyčejné hádce kdy si ani Karla již nepamatovala co bylo jejím důvodem. Tentokrát ji ale Josef začal škrtit, tloukl jí hlavou o zem když upadla a nakonec z bytu utekl, tentokrát již měla modřiny. Asi po 30ti minutách po tomto napadení ji zkontaktovali strážníci městské policie, že je kontaktoval sám Josef jako pachatel, a ptali se jí zda potřebuje lékařskou pomoc a zda to chce vše nahlásit. Karla toto odmítla. Josef doma potom slíbil že se to již opakovat nebude, plakal a slíbil že se začne psychicky léčit. K poslednímu napadení došlo na podzim minulého roku. Josefa vyprovokovalo poznamenání Karly, že by se jim hodil větší byt a tak by ten co mají mohli vyměnit za větší. Josef se rozzuřil, rozbil dětskou postýlku, rozřezal v ní matraci a opět začal Karlu škrtit, tentokrát měla na krku krvavé podlitiny, držel jí ruce na rozpálenou plotnou od obědu a chtěl jí je spálit, opět ji kopal a sprostě nadával, poté vzal malou dceru a přiložil jí nůž na krk s tím, že Karle vyhrožoval že malé něco udělá. Po chvíli jí malou dceru dal do náruče a odešel z bytu. Do té doby nikdy dceru nenapadl, a vždy k ní měl hezký vztah a odpovědně se o ni staral. Josef se vrátil až pozdě v noci a když se na druhý den opět opakovalo velmi agresivní chování, konečně zavolala Karla policii ze strachu a svůj život i jejich dcery. Josef si nikdy z napadení nic nepamatoval, jen to že své ženě ublížil, a vyhrožoval, že si něco udělá. Proto policisté zavolali také záchranou službu, kdy lékař rozhodnul o okamžitém převozu do psychiatrické léčebny. Josef se léčil v psychiatrické léčebně 3 měsíce, protože mu byla zjištěno psychické onemocnění jako důsledek jeho davné

autonehody. Karla po čase stáhla trestní oznámení na svého manžela, a pomáhá mu s jeho nemocí. Josef pravidelně bere léky, díky kterým je jeho psychický stav dobrý a žádné útoky na svou ženu se již nedějí.

Obsahová analýza 1.:

Postoj odborníků k danému druhu násilí:

V tomto případě se objevuje kombinace fyzického a psychického týrání. Odborníci se shodují, že často nejde v případech domácího násilí o jeden druh násilí, ale o jejich kombinace stejně jako v tomto případě. U pachatele byla spouštěčem krizová situace, která se vyhrotila v domácí násilí jen díky jeho psychickému onemocnění.

Projevy:

fyzické - pohrabeček, cloumání a roztržení oblečení, škrcení, bouchání hlavou o zem, pálení, kopání

psychické – vyhrožování ublížením dcerce

Následky:

Následky pro oběť v tomto případě nejsou nijak fyzicky ani psychicky závažné pro budoucí život a spolužití s partnerem.

Doporučení:

Hlavní doporučení je dohlížet na pravidelnou léčbu pachatele, jelikož domácí násilí a útoky z jeho strany jsou důsledkem psychického onemocnění, které však lze úplně eliminovat dodržováním pravidelného léčebného režimu.

6.4.2 Případová studie č. 2

Skupina obětí: dítě

Druh násilí: fyzické

Jméno a věk oběti, vztah k pachateli: Petra, 7 let, dcera

Jméno a věk pachatele, povolání, vztah k oběti: Alois, 35 let, nezaměstnaný, otec

Charakteristika případu domácího násilí:

Matka Petry přišla na policii, aby podala trestní oznámení na svého manžela, který doma bije ji, ale hlavně jejich sedmiletou dceru Petru. S manželem spolu žijí v jedné domácnosti 9 let. Mají spolu 3 děti, 8 letou dceru, a dva syny ve věku 4 a 2 roky. Manžel neměl s dcerou nikdy problémy, ty začaly až po narození staršího syna. Manžel má neustále již několik let pracovní problémy, nikde dlouho nevydrží pracovat a s kolegy v práci si nerozumí. Proto bývá často bez práce a je nervózní a vzteklý, alkohol nepije, jen kouří.

Dceru napadá za to, že nehlídá dobře své dva bratry, že si nedala věci na své místo, nebo za to, že nesplní nějaký úkol, fackuje ji, tahá za vlasy, bije až má po těle modřiny, stahuje ji za vlasy z postele, nutí ji klečet v koutě místnosti s napřaženýma rukama. Pokud je u takového trestání přítomna matka, tak takovéto chování nedovoluje a tresty přerušuje. U většiny těchto útoků však není matka přítomna, pokud je, snaží se jim zabránit, někdy otec napadne i matku, své syny nikdy nenapadl. Po útoku většinou dcera pláče a třese se, protože se otce bojí. Dříve takto dceru trestal zhruba jednou za 2 měsíce, ale nyní se agresivní útoky z jeho strany objevují mnohem častěji. Když modřiny na dceři viděli rodiče manžela, snažili se mu jeho chování rozmluvit, ale to potom celé rodině zakázal navštěvovat všechny jejich příbuzné. Po jednom jeho útoku měla dcera zadek jednu velkou modřinu od toho jak jí zbil. Matka chtěla vzít dceru k lékaře, ale ta to odmítla a přemluvila matku aby tam nechodili, jen jí matka napsala omluvenku do školy, protože se dcera za modřiny styděla.

Matka si myslí že se manželovo jednání stupňuje, je častější i jeho intenzita se zvyšuje. Přičítá to tomu, že je manžel již opět dlouho bez práce, nemá žádné kamarády a ani se svou a manželčinou rodinou si nerozumí. Dceru trestá, protože je nejstarší a nestará se dostatečně o své bratry a také s ním nechce trávit moc volného času a nechce s ním zůstat doma sama. Je to prý proto, že se bojí otce a to na základě jeho fyzických trestů. Manžel by po posledním útoku na dceru i matku z bytu vykázán.

Obsahová analýza 2.:

Postoj odborníků k danému druhu násilí:

V tomto případě se objevuje opět jako v první případové studii kombinace fyzického a psychického týrání. Odborníci se shodují, že často nejde v případech domácího násilí o jeden druh násilí, ale o jejich kombinace stejně jako v tomto případě. U pachatele byla spouštěčem krizová situace, která se vyhrotila v domácí násilí, tou krizovou situací je neschopnost otce udržet si jakoukoliv práci, tím má pocit že selhává jako živitel rodiny, a na

svou nejstarší dceru přenechává všechny své povinnosti otce, vychovávat své dva mladší syny. Dcera ve svém věku samozřejmě není schopna se postarat o své dva mladší bratry, což otci vadí, a vidí v ní neschopnou holku která mu jen přidává práci.

Projevy:

fyzické - fackování, tahání za vlasy, bití, nutí ji klečat

psychické – izolace od širší rodiny, nadávání, ponižování

Následky:

Následky pro oběť v tomto případě jsou hlavně psychicky závažné pro budoucí život a případné další spolužití s otcem.

Doporučení:

Hlavní doporučení je omezit přístup otce k matce s dětmi, protože dcera má již z otce panickou hrůzu díky jeho neustupujícím fyzickým útokům, a svým synům není dobrým vzorem do jejich života, protože vidí v dětství muže jako autoritu, která si může dovolit bít a týrat ženy ve své rodině.

6.4.3 Případová studie č. 3

Skupina oběti: senior

Druh násilí: ekonomické, fyzické

Jméno a věk oběti, povolání, vztah k pachateli: Božena, 79 let, důchodkyně, matka

Jméno a věk pachatele, povolání, vztah k oběti: Tomáš, 43 let, projektant, syn

Charakteristika případu domácího násilí:

Paní Božena přišla na policii doplnit úřední záznam. Její syn byl předešlého dne vyloučen z jejího bytu.

Synovi dovolila v jejím bytě bydlet z důvodu rekonstrukce jeho bytu. To bylo ale před 2 lety, syn ale po zrekonstruování svého bytu, v matčině bytě nadále zůstal a svůj byt pronajal, matka mu sdělila že si to tak nepřeje, ale syn u ní bydlel dál. Situace se vyhroutil po návratu matky z lázní, kde se léčila 3 měsíce na následky úrazu. V jejím bytě byl velký nepořádek, chyběly starožitné kusy nábytku, také jí zmizely zlaté šperky. Když se syna zeptala co to má vše znamenat a kde jsou její cenné věci, odpověděl jí že o ničem neví, že

ona už stejně zlato nepotřebuje. Od této doby ji začal napadat slovně a fyzicky, kopal do ní, tahal ji za oblečení, škrtil, strkal do ní, bouchal pěstmi do hlavy a to vše jen proto, že měl na ni vztek. Při jednom z jeho dalších útoků se jí podařilo zavolat policii a její syn byl z bytu vykáván. Po skončení doby vykávání, opět přišel za matkou s prosbou o večeři, ta svolila, ale za podmínky, že po večeři zase odejde, to se ale opět nestalo a se slovy že je nemocný odešel do pokoje, kde usnul v posteli. Po zhruba dalších 2 měsících se syn na matku opět rozzlobil, protože nemohl najít pracovní podklady, které měl někde doma a osočil matku že mu je určitě naschvál schovala. Opět ji brutálně fyzicky napadl, podklady později našel u svojí postele. Matka tentokrát opět vše oznámila na policii a syn je z bytu opět vykáván. Paní okamžitě hned první den za pomoci souseda vyměnila zámek ve dveřích, aby se k ní syn už nedostal, ten jí ale kamenem v noci rozbil okno, dostal se také do sklepa, kde vyházal všechny věci na společnou chodbu a zalepil jí zvenku zámek vteřinovým lepidlem.

Syn jí nikdy na chod domácnost nepřispíval, ani na nájem ani na jídlo. Vždycky říkával, že ona má peněz dost z důchodu a on musí pracovat a má málo. Vzteklý je poslední dobou pořád, a napadá ji pořád, paní si myslí že má syn zřejmě nějaké psychické problémy se kterými se ale neléčí. Několikrát týdně chodí s kamarády do hospody kde pije alkohol, ale napadá ji, i když je střízlivý.

Obsahová analýza 3.:

Postoj odborníků k danému druhu násilí:

V tomto případě se objevuje opět jako v první i druhé případové studii kombinace týrání. Jedná se o ekonomické týrání a také fyzické. Odborníci se shodují, že často nejde v případech domácího násilí o jeden druh násilí, ale o jejich kombinace stejně jako v tomto případě. U seniorů jde často o ekonomické týrání, také jsou pachateli často děti oběti. U pachatele není známá krizová situace, která by byla spouštěčem domácího násilí. Pachatel využívá slabosti starší osoby.

Projevy:

fyzické - kopání, tahání za oblečení, škrtení, strkání, bouchání pěstmi do hlavy

ekonomické – bere jí peníze, nepřispívá na jídlo ani domácnost, rozprodává její věci

Následky:

Následky pro oběť v tomto případě jsou fyzické, protože se jí v jejím věku špatně hojí rány a podlitiny. Také psychické, protože k útoku došlo ze strany jejího vlastního syna a tohle je pro ni velmi deprimující.

Doporučení:

Hlavní doporučení je omezit přístup syna k matce, protože ji neustále využívá a napadá ji, z důvodu, že je jednodušší když se o něj někdo stará, než aby se o sebe postaral sám, jelikož by jej to stálo jeho vlastní finance.

6.4.4 Případová studie č. 4

Skupina oběti: muž

Druh násilí: psychické, ekonomické

Jméno a věk oběti, povolání, vztah k pachateli: Martin, 52 let, invalidní důchodce, manžel

Jméno a věk pachatele, povolání, vztah k oběti: Alena, 46 let, ředitelka firmy, manželka

Charakteristika případu domácího násilí:

Policisté se dostali k případu pana Martina díky spolupráci s intervenčním centrem a souhlasem Martina. Martin je vyučený kuchař, se svou manželkou je ženatý 22 let, mají spolu 18tiletého syna. Manželství bylo naprosto bezproblémové zhruba prvních 10let. To měl Martin práci, ale potom Martin onemocněl a přišel o práci kvůli svému zdravotnímu stavu. Jeho zdravotní stav se zhoršoval a Martin dostal plný invalidní důchod, a tím přišel o možnost normálního výdělku, byl odkázán jen na sociální dávku. Jeho manželka je úspěšnou ředitelkou velké mezinárodní firmy. Od chvíle, kdy Martin přišel o možnost normálního výdělku, zůstal doma. Jeho žena mu zpočátku dávala za vinu, že není schopen dostatečně finančně zabezpečit jejich rodinu, a finanční chod domácnosti zůstal z větší části na ní. Martin se aspoň snažil zabezpečit chod domácnosti, uklízel, vařil a stal se postupem času správcem domu, jelikož byl celý den doma a mohl se o panelákový dům starat a mít přehled o dění v domě. Jeho ženě jeho správcovství vyhovovalo, jelikož byl neustále doma, tím se mohl starat o domácnost a odmítala, aby si našel nějaký jiný placený přivýdělek, protože by některé domácí práce musela dělat zase ona. Časem na něj manželka převedla všechny domácí práce. Ze svého důchodu zajišťoval stravu rodině a na jeho osobní potřebu mu žena peníze nenechávala, ani mu žádnými penězi nepřispívala, pokud nějaké peníze

potřeboval, nebo když se stalo, že se svým důchodem ten měsíc nevyšel musel ji prosit zda mu nějaké peníze nedá ze svého příjmu, který byl značně vysoký, většinou mu ale žádné peníze nedala a ještě jej shazovala že je neschopný. Žena mu zakázala stýkat se s jeho rodinou, protože bydleli ve 40km vzdáleném městě, a cestování za nimi je zbytečné a stojí peníze, které on nemá a žena mu na to nedá, ani osobní automobil mu nedávala k dispozici aby je mohl navštěvovat. Martin se nestýkal s žádnými kamarády, ani do hospody za známými nechodil, jelikož na to neměl žádné peníze. Žena jej doma neustále ponižovala, obviňovala za jejich situaci, nadávala mu, zakazovala telefonovat, nepřispívá na domácnost, zakazovala podle ní zbytečné nakupování potravin, v případě nutnosti mu dávala jen nízké příděly peněz, nutila jej také žádat o peníze. Do kontaktu s intervenčním centrem se již zoufalý Martin dostal jen díky svému bratrovi a švagrové, která tam pracuje a se kterou je v tajném kontaktu, aby o tom manželka nevěděla.

Obsahová analýza 4.:

Postoj odborníků k danému druhu násilí:

V tomto případě se objevuje opět jako předešlých případových studiích kombinace týrání. Jedná se o ekonomické týrání a také psychické. Odborníci se shodují, že často nejde v případech domácího násilí o jeden druh násilí, ale o jejich kombinace stejně jako v tomto případě. U mužů jako obětí jde často o ekonomické a psychické týrání, fyzické pokud je týrá žena není tak obvyklé, avšak není vyloučené a objevuje se také. U pachatelky není známá krizová situace, která by byla spouštěčem domácího násilí. Pachatelka využívá slabosti oběti, která není z důvodu svého zdravotního stavu schopna zaopatřit rodinu z pozice muže jako hlavy rodiny.

Projevy:

Psychické - ponižování, obviňování, nadávání, zakazování telefonovat, izolace od rodiny

Ekonomické – nucení k finanční a materiální závislosti, zabraňování najít si práci, zakazování nakupování, dostává jen příděly peněz pokud je nouze a to jen někdy, nucení žádat o peníze

Následky:

Následky pro oběť v tomto případě jsou psychicky závažné, neboť oběť je již naprosto bez jakéhokoliv sebevědomí. Navíc oběť zklamal životní partner, se kterým strávil velkou část jeho života.

Doporučení:

Hlavním doporučením je udržovat kontakt s intervenčním centrem a s širší rodinou oběti. Také návštěva psychologa, který by mohl pomoci oběti znovu nalézt ztracenou sebedůvěru. Také by pomohla změna práce ze správce domu a pomoci nalézt jinou vhodnou práci třeba na částečný úvazek za kterou by dostával alespoň nějaké peníze, a nebyl tak finančně odkázán jen na manželku.

7 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM

Kvalitativní výzkum je založen na měření. Měření ve společenských vědách je přiřazování čísel objektům nebo jevům, které jsou předmětem výzkumu. V tomto kvalitativním výzkumu se věnujeme četnosti vykázaní, které je možné od 1.1.2007. „Vykázáním se rozumí zásah do soukromého vztahu v podobě možnosti vykázat násilnou osobu na dobu určenou z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, jakož i z jeho bezprostředního okolí. Jde o rozhodnutí Policie ČR, nebo o předběžné opatření soudu (Závazný pokyn policejního prezidenta, 2006)“.

7.1 Metody statistických údajů

Analýza statistických údajů v problematice vykázaní v ČR.

7.2 Metodika výzkumu

Vzali jsme si dostupné dokumenty na Policii ČR, územní odbor kriminální policie a vyšetřování, úsek mládeže a domácího násilí, tyto údaje jsme zpracovali a rozdělili dle krajů a dle měsíců příslušného roku. V poslední tabulce jsme srovnali i ukončené roky ve kterých je vykázaní možné.

7.3 Výsledky a analýza statistických údajů

Výsledky a analýzu statistických údajů jsme zpracovali dle krajů ČR a dle jednotlivých kalendářních měsíců let 2007 a 2008, také jsme srovnali tyto jednotlivé roky.

Tabulka č.1 Přehled počtu vykázání dle krajů v roce 2007

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ DLE KRAJŮ V ROCE 2007													
KRAJ	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	celkem
Jihočeský	7	4	6	6	4	2	1	3	4	5	7	1	50
Jihomoravský	7	8	7	4	12	9	2	9	8	7	2	7	82
Karlovarský	3	1	2	7	2	0	1	1	4	3	4	4	32
Královehradecký	5	3	4	6	4	2	1	1	2	4	2	0	34
Liberecký	0	3	4	5	3	2	3	4	2	1	0	3	30
Moravskoslezský	25	21	16	25	28	14	13	15	15	13	13	15	213
Olomoucký	4	6	1	3	3	4	5	2	4	5	5	2	44
Pardubický	9	8	6	4	1	5	8	6	6	6	1	1	61
Plzeňský	5	3	1	1	0	0	2	0	1	1	1	1	16
Hlavní město Praha	4	9	4	4	4	5	6	3	11	3	3	3	59
Středočeský	7	15	5	4	6	7	3	3	5	5	11	8	79
Ústecký	10	7	5	6	8	4	5	3	3	6	12	12	81
Vysočina	3	2	3	4	2	2	3	2	1	2	3	5	32
Zlínský	0	8	4	7	4	5	6	3	2	3	4	3	49
CELKEM VYKÁZÁNÍ	89	98	68	86	81	61	59	55	68	64	68	65	862

Zdroj: PČR, Výroční zpráva o problematice trestné činnosti na úseku domácího násilí.

Tabulka č. 2 Přehled počtu vykázání dle krajů v roce 2008

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ DLE KRAJŮ V ROCE 2008													
KRAJ	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	celkem
Jihočeský	1	4	3	3	1	2	7	2	4	5	1	4	37
Jihomoravský	5	5	3	4	8	3	9	4	6	4	10	11	72
Karlovarský	5	4	4	2	3	4	2	5	3	4	5	5	46
Královehradecký	1	3	1	4	1	2	1	1	0	4	3	1	22
Liberecký	3	2	3	3	3	4	10	2	0	3	2	1	36
Moravskoslezský	22	10	9	10	7	10	8	8	5	10	5	6	110
Olomoucký	2	1	5	3	3	4	2	5	3	3	2	2	35
Pardubický	2	3	2	4	2	4	4	5	3	3	3	4	39
Plzeňský	0	2	2	3	4	4	2	1	2	0	0	2	22
Hlavní město Praha	1	3	2	2	1	5	3	4	5	1	4	3	34
Středočeský	6	2	8	6	7	7	4	2	3	7	6	9	67
Ústecký	9	6	9	8	9	10	9	5	4	10	4	4	87
Vysočina	3	1	1	2	2	3	3	1	0	4	4	2	26
Zlínský	4	2	3	0	4	5	5	2	5	6	7	3	46
CELKEM VYKÁZÁNÍ	64	48	55	54	55	67	69	47	43	64	56	57	679

Zdroj: PČR, Výroční zpráva o problematice trestné činnosti na úseku domácího násilí.

Počet vykázaných pachatelů trestné činnosti na úseku domácího násilí v roce 2007 dosáhl celkového počtu 862, v roce 2008 byl počet vykázání 679, počet vykázání tedy klesl. Jsou zde uvedeny muži i ženy, ale procentuální poměr mužů a žen jako pachatelů nejsou uve-

deny a zveřejňovány. Nejvyšší počet vykázaných pachatelů v roce 2007 vykazuje kraj Moravskoslezský a to 213, i v roce 2008 má nejvyšší počet vykázání Moravskoslezský kraj a to 110. Je to způsobeno největším počtem trestné činnosti na úseku domácího násilí. Na této trestné činnosti se podílejí faktory velkého počtu sociálně slabých rodin a druhá největší nezaměstnanost v rámci České republiky. Jako nejvíce rizikové měsíce, co se týká trestné činnosti na úseku domácího násilí byly v roce 2007 první dva měsíce v roce a to leden a únor, kdy vykázání bylo možné poprvé, v roce 2008 byly nejsilnější měsíce letní a to červen a červenec.

Tabulka č. 3 Srovnání vykázání v ČR v letech 2007 a 2008

Vykázání v České republice v letech 2007 a 2008												
I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Celkem
89	98	68	86	81	61	59	55	68	64	68	65	862
64	48	55	54	55	67	69	47	43	64	56	57	679
-25	-50	-13	-32	-26	6	10	-8	-25	0	-12	-8	-183

Zdroj: PČR, Výroční zpráva o problematice trestné činnosti na úseku domácího násilí.

Počet vykázání při porovnání let 2007 a 2008 klesl. Nejvýraznější pokles byl v lednu -25, únoru -50, dubnu -32, květnu -26 a říjnu -25 v roce 2008. Naopak v letních měsících, a to v červnu a červenci se počet vykázání zvýšil a 6 a 10 napadení. Celkový rozdíl mezi léty 2007 a 2008 je 183. O tento počet bylo v druhém roce fungování vykázání méně.

8 STRUČNÝ PŘEHLED O VÝSKYTU DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČR, VYBRANÝCH ZEMÍ A SVĚTADÍLŮ

Domácí násilí je častým jevem. Podle některých studií jde o nejrozšířenější a nejskrytější formu násilí ve společnosti vůbec. Agresorem může být žena i muž. Rovněž obětí domácího násilí se mohou stát obě pohlaví. Zatím vše nasvědčuje tomu, že typickou, nejčastější obětí domácího násilí je žena. Podle některých autorů jsou však obě pohlaví stejně často obětí domácího násilí. Muži jsou však skrytými, utajenými oběťmi, protože je pro ně z mnoha důvodů těžší vyjít se svým problémem na veřejnost.

8.1 Výskyt domácího násilí v České republice

V České republice proběhlo první reprezentativní šetření domácího násilí až v roce 2001. Toto šetření provedla pro Bílý kruh bezpečí agentura STEM na respondentech starších 15 let.

Další reprezentativní výzkum proběhla v roce 2003 v rámci Mezinárodního výzkumu násilí na ženách. Tento výzkum provedl Sociologický ústav AV ČR a Filozofická fakulta UK v Praze. Podle výsledků výzkumu, jehož vzorek tvořily respondenty starší 18 let, bylo zjištěno, že 38% žen v České republice zažilo během svého života alespoň některou z forem násilí ze strany svého partnera. Mezi nejčastěji uváděné typy násilného chování patřily facky, kopání, kousání, úder pěstí, vyhrožování fyzickým ublížením, osahávání, strkání, pevné sevření, kroucení rukou, tahání za vlasy – vyjma osahávání zmínilo zkušenost s těmito formami násilí 20-25% žen.

Co se týče fyzických zranění v souvislosti s násilnými incidenty ze strany partnera, více než 90% žen uvedlo modřiny, 27% řezné rány, škrábance, popáleniny, 7% zlomeniny, poranění hlavy nebo mozku a jiná zranění, 41% respondentek uvedlo, že v průběhu incidentu cítily, že je jejich život v ohrožení (Pikálková, 2004).

V roce 2006 uveřejnilo občanské sdružení ROSA výsledky statistického šetření, které bylo provedeno mezi 200 klientkami. V této studii byly kromě jiných faktorů monitorovány také jednotlivé formy fyzického násilí. Nejvíce žen se setkalo s opakovaným fackováním (57% žen), s bitím a ranami pěstmi 48,5% žen, bití do hlavy a obličeje, bití hlavou o zeď či nábytek zažilo 24% žen. Škraceno bylo 25% žen, zkopáno 23,5%. Mezi další formy násilí patřilo tahání za vlasy, trhání vlasů, kroucení rukou, polévání a sprchování ledovou vodou,

svazování. Jedna žena zažila pokus o utopení ve vaně, další partner připravoval upálení. 15,5% žen bylo bito v těhotenství. K fyzickým útokům přitom docházelo nejčastěji v druhé polovině těhotenství (Hronová, 2006).

8.2 Výskyt domácího násilí ve světě

Přestože se výsledky jednotlivých studií partnerského násilí od sebe liší a jejich srovnatelnost není možná, většina se shoduje v tom, že převážnou část obětí tvoří ženy. Řada odborníků vnímá partnerské násilí již jako generačně podmíněný problém.

Podle deklarace OSN o odstranění násilí na ženách z roku 1993, čl.1, se za násilí páchané na ženách považuje „každý projev rodově podmíněného násilí, který má, nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo duševní újmu nebo utrpení žen, včetně hrozby takovými činy, zastrašování a úmyslného omezování svobody, a to ve veřejném nebo soukromém životě“ (Sopková, 2001, str.19).

Domácí násilí na ženách – zpráva Unicef z roku 2000 (In Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 11):

Industrializované země:

Kanada – 29% žen uvedlo, že bylo fyzicky napadeno bývalým nebo současným partnerem, Japonsko – 59% žen se v roce 1993 přiznalo, že se staly obětí fyzického násilí ze strany partnera, Nový Zéland – 20% dotázaných žen, Švýcarsko – 20% dotázaných žen, Velká Británie – 25% dotázaných žen, USA – 28% dotázaných žen.

Asie a Pacifik:

Kambodža - 16% dotázaných žen uvedlo, že se staly obětí fyzického násilí ze strany svého partnera a z toho dalších 8% uvedlo, že v důsledku napadení utrpělo zranění, Indie - 45% ženatých mužů přiznalo, že použili fyzického násilí vůči svým manželkám, Korea - 38% dotázaných žen uvedlo zkušenost s fyzickým násilím ze strany partnera, Thajsko - 20% ženatých mužů přiznalo, že v průběhu manželství použili alespoň jednou fyzického násilí vůči své manželce.

Blízký východ:

Egypt – dotázaných žen uvedlo, že v průběhu manželství zažily bití od svého manžela, Izrael – 32% dotázaných žen uvedlo fyzické násilí ze strany partnera a 30% přiznalo, že byly v posledním roce manželem nuceny k pohlavnímu styku.

Afrika:

Keňa – 42% žen uvedlo zkušenost s fyzickým násilím ze strany partnera, přičemž 58% z nich se přiznalo, že k násilí dochází opakovaně, Uganda – 41% dotázaných mužů přiznalo, že se dopouští násilí vůči svým manželkám, Zimbabwe – 32% žen uvedlo, že se staly obětí fyzického násilí ze strany člena rodiny.

Latinská Amerika a Karibik:

Chile – 26% žen uvedlo, že partner použil alespoň jednou fyzické násilí, 11% z nich se přiznalo, že se jednalo o brutální násilí, a 15% z nich uvedlo, že se jednalo o méně brutální násilí, Kolumbie – 19% dotázaných žen bylo v průběhu svého života fyzicky napadeno svým partnerem, Mexiko – 30% dotázaných žen uvedlo, že se k nim partner choval násilně alespoň jednou, 13% uvedlo, že k násilí došlo v průběhu posledního roku, Nikaragua – 50% dotázaných žen uvedlo, že byly obětí alespoň jednoho fyzického útoku ze strany partnera, 27% z nich uvedlo, že k fyzickému násilí došlo v posledním roce.

Střední a východní Evropa, Pobaltské státy:

Estonsko – 29% dotázaných žen ve věku 18-24 let se obává domácího násilí, přičemž jejich počet roste s věkem. Ve věku 65 let má zkušenost s některou z forem domácího násilí již 50% žen, Polsko – 60% dotázaných žen uvedlo, že má zkušenost s alespoň jedním fyzickým útokem ze strany svého bývalého partnera, 25% uvedlo zkušenost s opakovaným násilím, Rusko – 25% dívek a 11% chlapců ve věku 14-17 let přiznalo nechtěný sexuální kontakt, Tádžikistán – 23% z dotázaných žen ve věku 18-40 přiznalo, že se staly obětí fyzického násilí ze strany svého partnera.

ZÁVĚR

Domácí násilí je v poslední době opravdovým společenským problémem. Je potřeba mu věnovat větší pozornost, zabývat se tímto problémem pečlivě a komplexně a analyzovat skupiny, které jsou nejvíce tímto jevem ohroženy. Jedině takto jde s tímto negativním společenským jevem bojovat.

Současný právní stav na poli domácího násilí je z naší strany jako stále nedostatečný. Sama existence právních norem totiž nestačí. Je potřeba vybudovat empatický a informovaný přístup těch, kdo je aplikují a mají za úkol naplňovat jejich účel. I při sebelepší existenci právních instrumentů mohou jednotlivé instituce při své činnosti selhávat a oběť domácího násilí se setká s nepochopením svého problému.

Informovanost veřejnosti o domácím násilí se v posledních letech výrazně zvýšila. Téma partnerského násilí se objevuje v médiích, zejména různá občanská sdružení zajišťují osvětlu veřejnosti v této věci. Výrazný posun znamená také vznik nonstop linek pro oběti domácího násilí provozované již nejen jednou hlavní organizací věnující se domácímu násilí a to Bílým kruhem bezpečí.

Značné rezervy však přetrvávají v informovanosti odborníků. Mnozí lékaři, učitelé, ale i policisté a sociální pracovníci jsou při kontaktu s oběťmi domácího násilí nejistí, nedovedou jim poskytnout základní informace ani poradit. Přitom právě lékaři, sociální pracovníci a policisté jsou vstupní branou, kterou se domácí násilí dostává ze soukromí na veřejnost. Je také velmi důležité, aby všichni tito odborníci spolu spolupracovali.

Zatím je nesmírně obtížné stanovit obecně nejefektivnější postup, který by byl vhodný pro většinu případů domácího násilí. I v rámci kategorie domácích agresorů se rýsují různé osobnostní typy, které pak dobře reagují na různá opatření od krátkodobého vykázání z blízkosti oběti přes soudem nařízený anti-agresivní převýchovný program určité délky až po regulérní trestní proces. V našich podmínkách zatím chybí i okamžitá konfrontace pachatele s oficiální reakcí, pomysleme jen na přestupková řízení, která lze v tomto ohledu pokládat spíše za trest pro oběť než sankci pro agresora. Jak systém sankcí, tak nabídka terapeutických programů neodpovídá naléhavosti problému domácího násilí u nás.

Problémy na které jsme v praktické části poukazovali se nedají jen tak vyřešit, také se nedají udělat jednoznačné závěry, jelikož si uvědomujeme složitost problematiky domácího

násilí. Proto je zapotřebí řešit každý případ domácího násilí individuálně zvlášť dle nastalé situace.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná a populárně vědecká literatura:

BUSKOTTE A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, a.s., 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.

CONWAYOVÁ H.L. *Domácí násilí*. Praha: Albatros Plus, 2007.

ISBN 978-80-00-01550-7.

ČÍRTKOVÁ L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2008.

ISBN 978-80-247-2207-8.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

HRONOVÁ M. *Domácí násilí. Statistická sonda klientek o.s. ROSA*. Praha: Rosa,o.s. 2006

KRAUSOVÁ L., NOVOTNÁ V. *Sociálně – právní ochrana dětí*. Praha: Aspi, a.s., 2006.

ISBN 80-7357-214-1.

MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.

PIKÁLKOVÁ S. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách: K výsledkům šetření v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR 2004

PRAŠKO J. *Poruchy osobnosti*. Praha: Portal, 2003. ISBN 80-7178-737-X.

PRAŠKO J. *Reakce na závažný stres a poruchy přizpůsobení*. Praha: Tigis.s.r.o. 2002

SOPKOVÁ E. *Násilie páchané na ženách a jeho dosledky*. Bratislava: Aspekt 2001

ZÁVAZNÝ POKYN POLICEJNÍHO PREZIDENTA č.179/2006, ze dne 26. listopadu 2006, kterým se stanoví postup příslušníků policie ČR v případech domácího násilí. Č. j PPR-279/RPZP-2006.

Internetové zdroje z prostředí domácího násilí:

<http://www.bkb.cz/>

<http://www.rosa-os.cz/>

<http://www.acorus.cz/>

<http://www.persefona.cz/>

<http://www.magdalenium.cz/>

<http://www.adra.cz/>

<http://mvcr.cz/>

<http://www.persefona.cz/>

<http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2002/>

Další zdroje:

Policie ČR : Internetový portál Správy Severomoravského kraje

Policie ČR : Internetový portál PČR Okresní ředitelství Zlín

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd.	a tak dále
č.	číslo
např.	například
tj.	to jest
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
Sb.	Sbírka zákonů
%	procentuální vyjádření
§	paragraf
Pčr	Policie České republiky
ČR	Česká republika
apod.	a podobně
SMS	krátká textová zpráva
Bkb.	Bílý kruh bezpečí
e-mail.	emailová adresa
www.	internetová adresa
tel.	telefonní číslo
odst.	odstavec
zák.	zákon

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Přehled počtu vykázaní dle krajů v roce 2007.....	53
Tab. 2 Přehled počtu vykázaní dle krajů v roce 2008.....	53
Tab. 3 Srovnání vykázaní v ČR v letech 2007 a 2008.....	54